

Covid-19 og ungdoms opplevelse av å bo på barnevernsinstitusjon (CoBa-studien)

En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12–18 år

Delrapport 2 av 3

Gertrud Sofie Hafstad, Else-Marie Augusti og Linn-Eirin Aronsen Haugen

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble stiftet i 2003. Selskapet er en del av Norwegian Research Centre AS (NORCE).

Senterets oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, undervisning, formidling og veiledning innen temaene

- vold og overgrep i nære relasjoner
- tvungen migrasjon og flyktninghelse
- katastrofer, terror og stressmestring

NKVTS har en egen seksjon for implementering og behandlingsforskning som arbeider på tvers av temaområdene våre. Senteret har også en nasjonal beredskapsfunksjon på området katastrofer og stressmestring.

Virksomheten ved senteret finansieres av flere departementer og direktorater, Norges forskningsråd, EU, frivillige organisasjoner og andre.

Vår visjon: «Et bedre liv for berørte av vold og traumer».

ISBN 978-82-8122-160-4 (PDF)

ISSN 0809-9103

Illustrasjonsfoto forside: Visual Lab

Henvendelse vedrørende publikasjonen rettes til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Kontaktinformasjon på www.nkvts.no

Innhold

Sammendrag	5
Bakgrunn	5
Metode	5
Resultater	5
Konklusjon	6
<hr/>	
1 Bakgrunn	7
1.1 Oppdraget og bakgrunn for rapporten	7
1.2 Kunnskapsgrunnlag	8
1.3 Målsetninger med studien og problemstillinger	11
<hr/>	
2 Metode	12
2.1 Design og utvalg	12
2.2 Rekruttering, deltakelse og frafall	12
2.3 Spørreskjemaet	14
2.5 Brukermedvirkning og etikk	16
<hr/>	
3 Resultater	17
3.1 Oversikt over utvalget	17
3.2 Opplevelsen av å bo på institusjon	18
3.3 Hverdagen under koronapandemien	21
3.4 Bekymringer, ensomhet og livskvalitet under pandemien	27
3.5 Med egne ord – hva kan gjøre livet på institusjon bedre?	29
<hr/>	
4 Diskusjon	32
4.1 Hovedfunn	32
4.2 Styrker og begrensninger ved studien	33
<hr/>	
5 Konklusjon	35
<hr/>	
Referanser	36

Tabelloversikt

Tabell 1. Beskrivelse av utvalget i undersøkelsen	17
Tabell 2. Ungdommenes opplevelser av trivsel, tillit og vennskap på institusjonen.	19
Tabell 3. Ungdommers opplevelse av samarbeid og medvirkning på barnevernsinstitusjon	20
Tabell 4. Daglige aktiviteter og sosialt samvær på institusjonen under koronapandemien.	22
Tabell 5. Ungdommenes bekymringer knyttet til pandemien	28
Tabell 6. Andelen ungdom som har følt seg ensomme siste to uker før datainnsamling	29

Figuroversikt

Figur 1. Oversikt over rekrutteringsprosessen, deltakelse og frafall	13
Figur 2. Andel gutter og jenter som føler seg trygge på institusjon, angitt som grad av trygghet	18
Figur 3. Opplevelse av hjemmeskole	23
Figur 4. Ungdommenes opplevelse av om pandemien har påvirket livet deres i positiv eller negativ retning	25
Figur 5. Oversikt over hva ungdommene sier de har brukt mer og mindre tid på etter pandemien	25

Sammendrag

Bakgrunn

Koronapandemien og spesielt smitteverntiltakene vil med stor sannsynlighet prege tiden fremover på en rekke måter. De konkrete langtidskonsekvensene pandemien er foreløpig ukjente. Det er likevel grunn til å anta at tiltakene vil ha omkostninger for befolkningen, og at omkostningene kan være forsterket for ungdom i sårbare livssituasjoner. Med dette som utgangspunkt, ga Barne- og familiedirektoratet (Bufdir) Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress i oppdrag å kartlegge hvordan barn og unge i norske barnevernsinstitusjoner har opplevd koronakrisen. Denne rapporten er den andre i en serie på tre delrapporter innenfor dette oppdraget, som beskriver situasjonen for barn og unge i Norge under koronapandemien. Fokuset i denne rapporten er på ungdom som lever på institusjon og er under offentlig omsorg.

Metode

Studien er en digital spørreskjemaundersøkelse gjennomført på norske barnevernsinstitusjoner i januar og februar 2021. Totalt 90 ungdommer i alderen 12–18 år deltok. Dette tilsvarte en responsrate på 12 % ut fra antall plasser på de deltakende institusjonene. Det var like mange gutter som jenter som deltok.

Resultater

Tillit og trygghet på institusjonen: Flesteparten av ungdommene som deltok i undersøkelsen opplevde å være trygge på institusjonen. Et mindretall rapporterte det motsatte, og oppga hyppigst de ansatte som årsak til sin opplevelse av utrygghet. Ungdommene opplever godt samarbeid med de ansatte på institusjonen. De sier også at de i stor grad kjenner seg igjen i påstander om at de får bestemme over egen hverdag og hva som er viktig for dem. Det var litt større andel ungdom som ikke opplevde å få god nok informasjon om egne rettigheter fra barnevernet. Det samme gjaldt ungdommenes opplevelse av å få innsyn i rapporter som var skrevet om dem, og det å bli holdt orientert om hva som skal skje i livet deres i nær fremtid.

Ensomhet og bekymringer for pandemien: Ungdommene var betydelig mer bekymret for andre enn for seg selv når det gjaldt hvilken betydning pandemien kunne få. De rapporterte om bekymringer for hvordan krisen ville påvirke både dem selv, familien og fremtiden. Nesten halvparten var redde for å gå glipp av viktige ting på skolen. Nesten like mange sa at de var bekymret for at koronakrisen ville påvirke deres muligheter senere i livet eller at de var bekymret for at familiens økonomi vil bli påvirket av krisen. Sammenlignet med undersøkelsen som ble gjennomført i ungdomsskolene i Norge i juni 2020 (Hafstad og Augusti, 2020), hadde ungdommene i dette utvalget betydelig mer bekymringer både for seg selv, andre og for fremtiden.

Det også langt flere i dette utvalget som hadde følt seg ensomme i løpet av den siste perioden før undersøkelsen. Flere sier de savner venner og sier at de kjeder seg mye på institusjonen. De som hadde følt seg ensomme, rapporterte også betydelig lavere livskvalitet.

Pandemien førte til endring i tidsbruk på dagligdags aktiviteter: Ungdommene rapporterte en markant økning i soving og skjermtid, og en nedgang i tid brukt på fysisk aktivitet, som trening.

Flere opplevde å ha mindre tid til hyggelige opplevelser sammen med de man bor med, sammenliknet med før koronapandemien brøt ut. Det kan derfor se ut til at ungdommene fikk redusert omfanget av oppbyggelige aktiviteter i hverdagen i forbindelse med koronapandemien.

Redusert samvær med familie: De kan se ut til at pandemien hadde spesielt stor betydning for samvær med familien for ungdom på barnevernsinstitusjon. Nesten en av tre sa de hadde fått dårligere kontakt med familien under pandemien. Noen ungdommer opplevde å få sine samvær med foreldre, søsken eller andre omsorgspersoner utsatt eller avlyst, og flere sa de har følt seg ensomme.

Redusert kontakt med saksbehandler i barnevernet: En stor andel av ungdommene sa de hadde redusert kontakt med saksbehandler i barnevernstjenesten under pandemien. Hele 17,8 % av ungdommene sa de hadde hatt mye mindre kontakt enn året før. Under ti ungdommer rapporterte om mer kontakt enn før koronapandemien. Det ser også ut til at saksbehandlere i barnevernstjenesten fant alternative måter å møte ungdommene på når restriksjoner gjorde det vanskelig å følge opp kontakt med fysisk møte: 74,4 % av ungdommene hadde hatt kontakt med barnevernet på video eller chat under pandemien, mens 22,2 % sa at de ikke hadde hatt slik kontakt.

Konklusjon

Denne undersøkelsen av 90 ungdommer som har bodd på barnevernsinstitusjon under koronapandemien, viser at de fleste har følte seg trygge og hatt tillit til de voksne på institusjonen. De opplever muligheter for medvirkning og å bli invitert med på samarbeid knyttet til sin egen livssituasjon. Samtidig førte koronapandemien med seg mindre grad av kontakt med familie og andre nærstående, redusert kontakt med barnevernstjenesten, opplevelser av ensomhet og frykt og bekymringer rundt pandemien som overgikk det ungdom som ikke bor på barnevernsinstitusjon har fortalt om i en annen undersøkelse (Hafstad og Augusti, 2020). Ungdommene i denne studien har også opplevd at koronapandemien har medført mindre tid til oppbyggelige aktiviteter og sosialt samvær både med jevnaldrende og voksne på institusjonen.

Det er imidlertid viktig å ta med seg at vi i denne undersøkelsen nådde et lite utvalg av ungdommene på institusjon i Norge. Det er også sannsynlig at ungdommene som hadde det vanskeligst ikke ble med på undersøkelsen. Dette vil redusere treffsikkerheten når vi prøver å si noe om denne gruppen som helhet, og vi kan ha underestimert mulige negative konsekvenser pandemien kan ha hatt for ungdom på barnevernsinstitusjon.

1 Bakgrunn

1.1 Oppdraget og bakgrunn for rapporten

Den 11. mars 2020 erklærte verdens helseorganisasjon (WHO) spredningen av covid-19 som en global pandemi (koronapandemien). Den 12. mars besluttet norske myndigheter å stenge ned store deler av samfunnet i et forsøk på å begrense smittespredningen. På svært kort varsel ble de mest inngripende tiltakene Norge har sett i fredstid iverksatt i hele landet. Resultatet var tiltak som sosial distansering, stengte skoler, fritidsaktiviteter og redusert tilgang på nødvendige tjenester. Smittevernsrestriksjoner og ulike tiltak for å begrense fysisk kontakt preget derfor året 2020, og starten av 2021. All tilgjengelig informasjon tilsier også at pandemien og spesielt smittevern-tiltakene med all sannsynlighet vil prege tiden fremover på en rekke måter. De konkrete langtidskonsekvensene av pandemien for hele befolkningen og grupper i sårbare livssituasjoner er ennå ukjente. Vi vet imidlertid at tiltakene har omkostninger for befolkningen, og at omkostningene kan være forsterket for ungdom i sårbare livssituasjoner (Hafstad & Augusti, 2020; Hafstad et al., 2021; Skrove et al., 2021).

Denne rapporten er den andre i en serie på tre delrapporter som beskriver situasjonen for barn og unge i Norge under koronapandemien. Mens Delrapport 1 (Hafstad & Augusti, 2020) beskrev situasjonen for den generelle ungdomsbefolkningen etter første pandemibølge, er fokuset i denne rapporten på ungdom som lever på institusjon og er under offentlig omsorg. NKVTS har gjennomført denne undersøkelsen på oppdrag fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

Å bli ivaretatt på barnevernsinstitusjon kan gjøre ungdom generelt sett ekstra sårbare for maktovergrep og tap av grunnleggende menneskerettigheter. Pandemien og smitteverntiltakene kan føre til at denne gruppen ungdom har en forhøyet risiko for isolering, svakere tilgang på helsetjenester og mindre kontakt med pårørende som foreldre og søsken (Sivilombudsmannen, 2020). I tillegg til å leve på institusjon, har mange av ungdommene en del tilleggsbelastninger knyttet til helse og fungering (Drange et al., 2020; Kayed et al., 2015). Dette er alle faktorer som kjennetegner økt risiko for psykososiale vansker (Kayed et al., 2015).

Barn og unge med store psykososiale belastninger i livene sine mottar til vanlig hjelp og støtte fra helse- og sosialtjenestene og en del fra barnevernstjenesten. Unikt under koronapandemien og nedstengningen av samfunnet, var også den mer eller mindre umiddelbare nedstengningen av, og reduserte tilgang til, sentrale tjenester for barn og ungdom. Med dette økte raskt bekymringen for at barn og ungdom med behov for hjelp ikke mottok dette i tilstrekkelig grad. I første fase av pandemien opplevde tjenestene en bekymringsverdig reduksjon i henvendelser fra barn, ungdom og deres pårørende. Nyere rapporter fra høsten 2020 og fremover, viste en økt etterspørsel etter hjelp fra helsetjenestene, og også at helseplagene ungdommene henvises for til dels er mer alvorlige enn det tjenestene har vært vant til (Statens undersøkelseskomisjon for helsetjenestene). Dette skjedde samtidig som sentralt helsepersonell for barn og ungdom, slik som helsesykepleiere, i flere kommuner ble omdisponert for å bistå i pandemirelaterte oppgaver, som smittesporing og vaksinerings. Dette til tross for en klar anbefaling fra sentrale myndigheter om å ikke benytte helsepersonell for barn og ungdom i dette arbeidet.

Ettersom barn og unge som bor på barnevernsinstitusjon er i en sårbar livssituasjon som innebærer en rekke særskilte rettigheter, kan smitteverntiltakene under pandemien utilsiktet gå utover disse

rettighetene. Med utgangspunkt i at smitteverntiltak kan ha forsterkende negativ effekt på allerede vanskeligstilte barn og familiers levekår, er det viktig å få kunnskap om barnas opplevelser og erfaringer med denne typen tiltak, og hva som kjennetegner ungdom i sårbare livssituasjoner i en slik situasjon. I tillegg er det av stor samfunnsmessig nytte å forstå hvordan barn med ulik bakgrunn forholder seg til informasjon om et virus som spres raskt og smitter lett, og som resulterer i sterke smitteverntiltak med stor inngripen i det enkelte barns liv. Krisen har rammet hele samfunnet hardt, også de tjenestene som skal støtte og hjelpe barn og familier i psykososiale kriser. Hvorvidt barn og ungdom har mottatt hjelp under krisen, er derfor en annen faktor som det er viktig å kartlegge. Dette gjelder både hvorvidt hjelp som barna mottok i utgangspunktet har blitt opprettholdt under krisen, og om de barna som opplevde en forverret livssituasjon på grunn av krisen har blitt sett og fått hjelp, selv om de ikke var i hjelpeapparatet før pandemien.

1.2 Kunnskapsgrunnlag

1.2.1 Barns rettigheter, ungdom, og korona

Ved å inkorporere Barnekonvensjonen i norsk rett har staten ilagt seg et ansvar for å ta avgjørelser og beslutninger som ivaretar barnets beste. Dette er i henhold til Barnekonvensjonen artikkel 3.1, Barnevernloven § 4-1 og Grunnloven § 104 andre ledd. Det betyr at en rekke hensyn til barna skal ivaretas dersom det iverksettes tiltak som berører dem. Dette har vært en uttalt prioritering for Regjeringen gjennom pandemihåndteringen (Regjeringen, 2021). Vi vet at tiltak som iverksettes i samfunnet for å beskytte sårbare grupper, også har den effekt at det igjen kan ramme andre sårbare grupper negativt (Raman et al., 2020). Hvordan barn og unge påvirkes av sosial distansering, hjemmeskole og reduserte fritidstilbud er utvilsomt bekymringer som preger samfunnet.

Barnekonvensjonen artikkel 27 uttrykker barnas rett til en levestandard som er tilstrekkelig for fysisk, psykisk og sosial utvikling. Flere internasjonale studier har sett på koronatiltak som en utfordring for barn og unges utvikling, blant annet med begrensninger i det sosiale livet og forutsigbare rutiner, som er viktige mestringmekanismer i ungdomstiden (Waselewski et al., 2020). Ungdom rapporterer om savn av venner (Bekkehus et al., 2020), dårligere søvn (Li et al., 2020), og dårligere resultater på skolen (Bakken et al., 2020; Qvortrup L, 2020). Bruken av digitale medier økte betraktelig (Branquinho et al., 2020; Buzzi et al., 2020; Ellis et al., 2020). En del ungdommer fortalte også om nettovergrep i denne perioden. Av disse hadde 50 % debutert med slike erfaringer under skolenedstengingen (Hafstad & Augusti, 2020). I tillegg viser studier at ungdom generelt har fått dårligere fysisk helse (Lindell-Postigo et al., 2020; Medrano et al., 2020), og at generell livstilfredshet blant mange ungdom har gått betydelig ned (Von Soest et al., 2020). Hafstad og kollegaer (Hafstad et al., 2021) viste i sin omfangsundersøkelse om ungdoms psykiske helse under første smittebølge av koronapandemien, at barn som ikke bodde med en eller begge foreldrene sine rapporterte en betydelig forverring i symptomer på angst og depresjon sammenliknet med året før pandemien. Vi vet også fra forskning på tidligere helserelaterte kriser at sosial isolasjon, som i tilfelle karantene og isolasjon, øker risiko for posttraumatiske stressreaksjoner og andre negative konsekvenser for psykisk helse på lang sikt (Brooks et al., 2020). I den første tiden under pandemien ble store deler av barn og unges tjenestetilbud sterkt berørt av tiltakene (Bufdir, 2020b). Med begrenset tilgang på hjelpetilbud og stengte eller begrensede fritidsaktiviteter øker tiden man er alene. Selv om det kan trekkes frem at mange unge rapporterte om at økt tid med familien var en positiv side av koronatiltakene (Rambøll Management, 2020), så ser man at ungdom uten trygge rammer rundt seg opplevde koronatiltakene mer negativt (Eriksen & Davan, 2020).

1.2.2 Ungdom på barnevernsinstitusjon, rettigheter og korona

Ifølge Bufdirs statistikk fins det i dag 166 barnevernsinstitusjoner i Norge. En nylig utgitt rapport fra Frischsenteret (Drange & Hernæs, 2020) gir en oversikt over sentrale kjennetegn ved barn og ungdom som bor på barnevernsinstitusjon. Denne kvantitative oversikten er basert på tall fra offentlige registre i årene 2015/16–2018, og viser at 1 833 ungdom mellom 13–18 år bodde på institusjon ved utgangen av 2018. Gjennomsnittsalderen på ungdom som bor på barnevernsinstitusjon er 16 år, og et lite flertall av disse var gutter. Oppholdstiden på institusjon var i gjennomsnitt relativt kort, og på opptil rundt et år. Yngre ungdommer tilbragte i gjennomsnitt kortere tid på institusjonen enn eldre ungdom (Drange & Hernæs, 2020).

Vi vet at ungdom som bor på barnevernsinstitusjon har flere psykiske utfordringer enn andre jevnaldrende, og som regel bærer tunge erfaringer fra tidligere traumer (Lehmann et al., 2021). Dette stemmer også overens med Drange og Hernæs' (2020) beskrivelse av andelen ungdom på barnevern som er i kontakt med psykisk helsehjelp eller fastlegen, og graden av kontakt ungdom på barnevernsinstitusjon har med helsetjenestene. En studie fra USA viste at en stor andel av ungdom plassert utenfor hjemmet hadde opplevd alvorlig forsømmelse og vold før plasseringen, og en betydelig andel av jentene rapporterte om erfaringer med seksuell vold (Katz et al., 2017). Ungdom under offentlig omsorg rapporterer også om flere ubehagelige opplevelser på nett enn jevnaldrende, og føler seg mindre tilfredse med relasjoner til venner enn deres jevnaldrende (Tordön et al., 2021). Forskning har vist at slike negative livserfaringer medfører risiko for dårlig søvn (Lehmann et al., 2021), depresjonssymptomer (Brännström et al., 2020), alvorlig skolefravær (Armfield et al., 2020) og økt risiko for suicidalitet (Vinnerljung et al., 2006). Stabilt og langvarig opphold på institusjon eller i fosterhjem virker derimot beskyttende mot en slik negativ utvikling (Katz et al., 2011). Derfor er ungdom under offentlig omsorg en sårbar gruppe med særskilt beskyttelsesbehov, og med særskilte rettigheter.

Selv om det kan variere i hvilken grad informasjon om barns rettigheter formidles og er kjent blant ungdom generelt, viser det seg at barn og ungdommer på institusjon er en gruppe som stadig blir informert om sine rettigheter (Reime, 2017). Denne forskjellen kan skyldes at staten har en rekke særskilte forpliktelser overfor barn de har overtatt omsorgen for. Ufra Barnekonvensjonen artikkel 20-1 pålegges staten et særlig ansvar for beskyttelse av barn fratatt et ordinært familiemiljø. I norsk sammenheng er Rettighetsforskriften sentral. Den legger begrensninger på bruk av tvang, iverksettelse av husregler og andre innskrenkninger av friheter. Blant annet vil Rettighetsforskriften § 3 andre ledd forby institusjoner å nekte beboere besøk og annen kontakt med sentrale myndighetspersoner eller behandlere. I målet med å begrense smitte, alvorlig sykdom og død under en pandemi kan slike rettigheter komme i konflikt med smittevern og rettigheter om helse i befolkningen som innebærer en tidvis sosial nedstenging av samfunnet, begrenset tilgang til utdanning og redusert tilgang på helsetjenester.

Med Rettighetsforskriften § 7 fastsettes det at institusjonsbeboere under institusjonens omsorg har rett til medvirkning og ivaretagelse av personlige interesser. Blant annet gjennom Barnekonvensjonen artikkel 9-3 som omtaler barnets rett til regelmessig kontakt med foresatte. I Barne- og familiedepartementets Rundskriv Q-19/2012 presiseres det at barn og unge kan ha nytte av å forholde seg til et felleskap, hvorav egne hensyn tidvis må vike for hensynet til felleskapet på institusjonen. Rettighetsforskriften § 10 fastsetter tilrettelegging for besøk og samvær som viktig for privatlivet, basert på EMK artikkel 8. Det spesifiseres i Rundskriv Q-19/2012 at det kreves særlig gode grunner for at besøk og samvær ikke skal finne sted. Tidlig i pandemiens forløp ble det nasjonalt og internasjonalt uttrykt bekymring for hvordan smitteverntiltak påvirker stress blant ungdom og ansatte på institusjoner. Bekymringen er særlig knyttet til økt konfliktnivå

og svak emosjonskontroll (Lorch & Fuchs, 2020). Det kan være utfordrende, særlig fordi ungdom på institusjon opplever lavere tillit og trygghet enn ungdom generelt (Tordön et al., 2021). I tillegg er ungdom på institusjon i større grad prisgitt regler og retningslinjer som skal ivareta flere hensyn enn det som er vanlig i en familie. Veiing av slike hensyn kan i ulik grad gå på bekostning av deres egne rettigheter. I det følgende vil ungdoms erfaringer med livet på barnevernsinstitusjon under pandemien bli belyst.

1.2.3 Koronapandemiens forløp i barnevernsinstitusjoner

Umiddelbart etter at det ble erklært pandemi og strenge nasjonale smitteverntiltak ble iverksatt, stengte også barnevernstjenesten sine kontor, og sendte alle ansatte på hjemmekontor. Barnevernet fikk imidlertid raskt (mars 2020) status som kritisk samfunnsfunksjon (Bufdir, 2020f), samtidig som den raske nedstengingen medførte en midlertidig stans og utsettelse i flere tiltak (Skogstrøm, 2020). I Helsetilsynets rapport (Helsetilsynet, 2021) kom det frem at en betydelig andel av tjenesten så ut til å ha hatt et svekket hjelpetiltakstilbud i starten av pandemien, selv om akutte tjenester i mindre grad var berørte. Det ble videre klart at nasjonale tiltak som iverksettes medfører en belastning for arbeidskraften til institusjonene, særlig med tanke på situasjoner hvor beboere eller ansatte blir satt i karantene. Flere institusjoner ga uttrykk for et behov for tilkallingsbemanning, og et kontroversielt forslag om unntak fra politiattest ved ansettelse ble diskutert (Bufdir, 2020b). Utover våren 2020 og videre med oppblussingen av viruset høst og vinter 2020/21 ble problemstillinger knyttet til samvær problematisert, da det ble klart at ulike institusjoner og landsdeler har hatt ulik praksis på samværsmuligheter (Bufdir, 2020a). Bufdir poengterte i et informasjonsskriv at samvær skal som hovedregel gjennomføres så lenge lokale smittevernråd tilsier at det er mulig (Bufdir, 2020d). En annen utfordring presentert er at etterfølgelse av smittevern kan være vanskelig ettersom det varierer hvor godt samarbeidet mellom ungdommen og de ansatte fungerer.

Barne- og familiedepartementet (BFD) nedsatte tidlig en koordineringsgruppe som skulle vurdere tjenestetilbudet til barn og unge under covid-19-pandemien, og arbeidet i denne gruppen ble ledet av Bufdir. Gjennom pandemiens forløp har koordineringsgruppen levert 13 statusrapporter til departementet. Disse rapportene har blitt brukt som en del av grunnlaget for å legge føringer og planlegge tiltak også i institusjonene (Bufdir, 2021).

Tidlig i pandemiens forløp ble det blant institusjonsansatte uttrykt bekymringer for hvordan man skulle forholde seg til arbeidet sitt, og mange publiserte sine refleksjoner på ulike debattforum på sosiale medier (Rød, 2020). Bufdir poengterte i et av sine rundskriv at smittevern på institusjonen skal ivaretas slik folk flest forholder seg til smittevern i vanlige hjem (Bufdir, 2020e). Bufdir uttrykker at det er en balanse mellom nytten av ansattes fleksibilitet til å tilpasse seg nye arbeidsoppgaver etter behov, og barn og ungdom på institusjon sitt behov for trygghet og kontinuitet (Bufdir, 2020c). Noen institusjonsansatte uttrykte bekymring knyttet til ungdommers atferd, som spyting og hosting, og Bufdir responderte med å anerkjenne at barn og ungdom måtte finne seg i noen frihetsinnskrenkninger for å ivareta felleskapets trygghet og trivsel. Bufdir skrev at begrensninger som ble pålagt barn og unge på institusjon måtte rime med til enhver tid gjeldende smittevernråd og tiltak. Basert på jevnlig monitorering av tjenester til barn og unge, har Bufdir i samarbeid med andre etater som ivaretar barn og unges rettigheter publisert rapporter gjennom hele pandemien som drøfter og diskuterer tiltaksbyrde og mulige konsekvenser for barn og unge. Samtidig har det ikke bestandig vært mulig å spørre barn og unge selv hva de mener og opplever av smitteverntiltak. Det har derfor vært begrenset adgang for barn og unge til å bli hørt, og rapportene er stort sett basert på det voksne i tjenesteapparatet rapporterer til myndighetene.

Et unntak er statusrapport nr. 13 fra koordineringsgruppa, hvor Bufdir blant annet har samarbeidet med utvalgte organisasjoner om å innhente synspunkter og historier fra barn og unge.

1.3 Målsetninger med studien og problemstillinger

Fordi vi vet lite om hvordan helse relaterte kriser som koronapandemien rammer barn og unge på barnevernsinstitusjon, og fordi det også i fremtiden kan skje liknende kriser, er det viktig å kartlegge hvordan sykdom og smitteverntiltak har påvirket disse ungdommene. Med dette som utgangspunkt, ga Bufdir NKVTS i oppdrag å gjennomføre en undersøkelse for å finne hvordan barn og unge i norske barnevernsinstitusjoner har opplevd koronakrisen. Resultatene skal, sammen med resultatene fra to andre covid-19-relaterte prosjekter i barne- og ungdomsbefolkningen, gi innspill til hvordan fremtidig beredskap bør innrettes, for best mulig ivaretagelse av utsatte barn og unge i en samfunnskrise.

I denne rapporten søker vi å følge problemstilling: *Hvordan har barn og unge i barnevernsinstitusjoner opplevd koronakrisen?*

Mer spesifikt, kartlegger vi:

- deres opplevelse av trygghet og støtte fra voksne
- om og hvordan de har fått og hvordan de har opplevd informasjonen under krisen
- kontakt med andre under krisen, som venner, familie, sin saksbehandler i barnevernet
- skole og fritid, og eventuelle endringer på grunn av pandemien
- hvordan disse ungdommene har hatt det sammenlignet med ungdom generelt under krisen

2 Metode

2.1 Design og utvalg

Studien er utformet som en digital spørreskjemaundersøkelse gjennomført på norske barnevernsinstitusjoner. Data ble samlet inn én gang, i tidsrommet januar og februar 2021, og dette er derfor en tverrsnittsstudie. Deler av data som ble samlet inn i denne undersøkelsen kan sammenlignes direkte med data fra UEVO-studien som ble gjennomført i 2019 og Cope Youth-studien som ble gjennomført våren 2020. På denne måten har vi sammenlignbare data fra ungdomsbefolkningen som ikke er under barnevernets omsorg.

Utvalget består av ungdom mellom 12 og 18 år, som bodde på norske barnevernsinstitusjoner på tidspunktet for undersøkelsen. Oppdraget var å fremskaffe data fra et representativt utvalg av barn og unge på disse institusjonene. Fordi institusjonene skiller seg fra hverandre både med tanke på plasseringstype, eierforhold og størrelse, var det nødvendig å enten finne en hensiktsmessig måte å stratifisere disse på, slik at vi kunne få med et visst antall av alle disse parameterne, eller å inkludere alle institusjonene. I tillegg er tiltakene spredt utover hele landet, og vi anså det som sentralt å inkludere institusjoner fra alle landsdeler. Fordi hver institusjon er liten, og frafall på personnivå lett vil kunne gi utslag på hvilke type institusjoner som blir inkludert, så vi det som mest hensiktsmessig å forsøke å nærme oss representativitet ved å inkludere alle barnevernsinstitusjoner som ikke omfattes av følgende eksklusjonskriterier:

- Institusjoner som utelukkende hadde akutt-tiltak, fordi ungdommene som bor på disse institusjonene er i uavklarte omsorgssituasjoner.
- Institusjoner som er definert som familie- og barnsentre, fordi majoriteten av barna på slike tiltak var for unge til å falle innenfor studiens målgruppe.
- Institusjoner med kun eniltak ble ekskludert av hensyn til personvern.

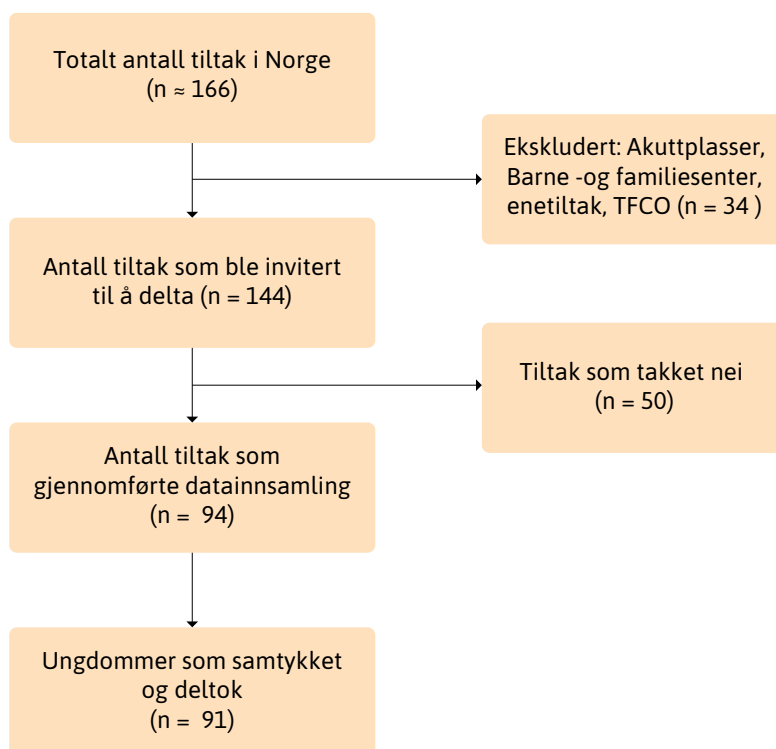
2.2 Rekruttering, deltakelse og frafall

Av 144 tiltak som ble invitert til å delta, var det 94 tiltak som takket ja til å gjennomføre undersøkelsen blant sine ungdommer. Videre var det 90 ungdommer som svarte på skjema. Dette tilsvarte en responsrate på 12 % ut fra et estimert antall plasser på de deltakende institusjonene (jf. Bufdirs oversikt av 15.01.2021).

Frafall i undersøkelsen skjedde på tre nivåer:

- 1) Tiltak som falt utenfor prosjektets inklusjonskriterier (n=34);
- 2) Tiltak som ikke ønsket å delta på grunn av tidspres, for mange andre undersøkelser i samme periode, uro blant ungdommene i tiltaket, eller koronasmitte på tiltaket (n=50)
- 3) Ungdom som selv ikke ville eller ikke var i stand til å delta.

Figur 1. Oversikt over rekrutteringsprosessen, deltakelse og frafall

Før NKVTS tok kontakt med institusjonene orienterte Bufdir institusjonene om undersøkelsen, med en oppfordring om å legge til rette for gjennomføring. Dette for å øke sannsynligheten for deltakelse. Første kontakt til institusjonene gikk deretter ut fra prosjektet som e-post til enhetslederne. E-posten ble fulgt opp med en telefonsamtale for å sikre at informasjonen har kommet frem og for å få en oversikt over hvilke institusjoner som ville prioritere å legge til rette for at undersøkelsen ble distribuert til ungdommene.

Fordi opplysninger om hvem som bor på barnevernsinstitusjoner er taushetsbelagte, planla vi studien slik at forskergruppen ikke ville være i kontakt med ungdommer eller foresatte. Innhenting av samtykke og utdeling av lenker til undersøkelsen ble derfor administrert av den enkelte enhet. For å sikre at institusjonene fikk grundig informasjon om bakgrunnen for undersøkelsen, rutiner for innhenting av og oppbevaring av samtykke, samt det praktiske rundt gjennomføringen, avholdt vi et digitalt seminar i desember 2020. I underkant av 70 institusjoner deltok på dette seminaret. De øvrige fikk skriftlig informasjon, og for øvrig veiledning av prosjektkoordinator ved behov.

I arbeidet med rekruttering støtte vi på en særlig utfordring i å identifisere alle relevante enheter og å opprette kontakt. Dette skyldtes blant annet forskjeller i organisering, ulik tilgang på kontaktinformasjon og utdatert offentlig informasjon. Tilsvarende utfordringer er beskrevet i Rambølls brukerundersøkelse (Rambøll, 2016). Det var tydelig at oversikten på Bufdirs hjemmeside hadde flere mangler.

I direkte kontakt med enhetene kom det flere nyttige tilbakemeldinger om blant annet hindringer for deltakelse. Noen uttrykte at gjennomføring av undersøkelsen ville bli vanskelig på grunn av tidspress og stort press på de ansatte. Andre enheter uttrykte store vanskeligheter med å samarbeide med ungdommen, og anså det som lite sannsynlig at de ville ønske å delta. Noen

enheter ønsket ikke å delta fordi de ikke hadde hatt ungdom boende over veldig lang tid, eller var i prosess med avvikling eller endring av drift og derfor uten plasseringer. Opplevelsen av utfordringer knyttet til korona var også ulikt. Flere enheter fortalte at de følte seg lite preget av korona generelt, og at det var lite uro knyttet til korona. Det var heller andre utfordringer som preget hverdagene. Ved en annen enhet opplevde kontaktpersonen at ungdommen til en viss grad brukte koronatiltak som et middel i konfliktsituasjoner, blant annet ved å spytte på de ansatte. Dette gjorde stemningen på avdelingen anspent, og de opplevde det som vanskelig å gjennomføre undersøkelsen.

Det var et tydelig behov for mange ansatte i førstelinjen å fortelle om opplevelsene de har hatt. Det går utenfor hensikten til denne undersøkelsen, men vil forhåpentligvis dekke av andre studier.

2.3 Spørreskjemaet

For å kunne sammenligne informasjonen fra ungdommene på institusjon med ungdomsbefolkningen for øvrig, vil vi benytte deler av det samme variabelsettet som i UEVO-oppfølgingen, som kartla trivsel og bekymringer knyttet til koronaviruset i ungdomsskolebefolkning i Norge i løpet av juni 2020, like etter gjenåpningen av skolene. I tillegg vil spørsmål spesielt knyttet til situasjonen under koronakrisen være tilpasset dette utvalget, da vi antar at en del forhold vil være ganske annerledes for ungdom på institusjon sammenlignet med ungdom som bor hjemme.

I 2016 ble det gjennomført en brukerundersøkelse i norske barnevernsinstitusjoner (Storøy et al., 2016) og vi kommer til å benytte denne som utgangspunkt for en del av variablene vi utvikler for den aktuelle studien. Med dette ønsker vi å sikre at vi dekker aspekter som er relevante for ungdom i denne type institusjoner.

2.3.3 Variabler

2.3.3.1 Bakgrunnsvariabler

Demografiske variabler som samles inn er: Kjønn (deles inn i tre svaralternativer, «gutt», «jente» og «denne inndelingen passer ikke for meg»), alder, opprinnelsesland (eget og foreldres fødeland), sosioøkonomisk status (deltakernes egen opplevelse av om familien stort sett har råd til å kjøpe det de trenger, og om ungdommen har måttet droppe aktiviteter han eller hun ville være med på fordi foreldrene ikke har hatt råd). Vi spør alle om de bodde på institusjonen også under nedstengingen i vår. Spørsmål om ungdommene har sittet i karantene eller isolasjon på grunn av smitte vil kartlegges. Annet fravær fra skole/jobb knyttet til koronapandemien vil også kartlegges.

2.3.3.2 Trygghet og trivsel på barnevernsinstitusjon

Basert på spørsmål fra brukerundersøkelsen (Rambøll, 2016) gjennomført blant ungdom på institusjon av Rambøll, stilte vi en rekke spørsmål om trivsel, medvirkning, oppfølging og ivaretagelse ved institusjonen. Blant annet spurte vi om trygghet og hvilken opplevelse ungdommene selv har hatt med oppfølging og kontakt med kontaktpersoner på institusjonen. Dette var ikke knyttet til koronapandemien, men generelle spørsmål om ungdommenes hverdag er på institusjon. Svar på disse spørsmålene vil kunne sammenliknes med svar som ble avgitt i brukerundersøkelsen Rambøll gjennomførte.

2.3.3.3 Pandemi-relaterte tema

Frykt og bekymringer omkring koronaepidemien: Vi undersøkte bekymringer spesifikt knyttet til den pågående pandemien og mulige konsekvenser av denne med et sett av åtte spørsmål tilpasset fra Pandemic Anxiety Scale (McElroy et al., 2020). Skalaen ble utviklet våren 2020 for en engelsk

undersøkelse av koronasituasjonen, the British Co-SPACE study ([https://osf.io/pa2xv /](https://osf.io/pa2xv/)). Spørsmålene var opprinnelig utviklet for at foreldre skulle svar om sine barn, og ble tilpasset for selv-rapport i dette prosjektet. Skalaen dekker tema som bekymring i løpet av pandemien for at en selv eller familiemedlemmer skulle bli smittet, eller at en skulle smitte andre, bekymringer for familiens økonomi i krisen, samt bekymringer for at pandemien skal påvirke ungdommens muligheter senere i livet. Svaralternativene er helt uenig (0); Uenig (1); Verken enig eller uenig (2); Enig (3); Helt enig (4). Samme skala ble brukt u Cope Youth-studien blant norsk ungdomsskoleelever i juni 2020 (Hafstad og Augusti, 2020)

Kontakt med familie og venner: I tillegg fikk ungdom på institusjon spesifikke spørsmål om kontakten de har med familien sin. De ble også spurt om de har hatt mulighet til å møte venner.

Skolens oppfølging og kommunikasjon på digitale plattformer: Dersom ungdommen rapporterte at han/hun har hatt hjemmeskole mens de har bodd på institusjon, stilte vi spørsmål om hvordan det har fungert med hjemmeskole på institusjon. Blant annet om de har fått hjelp og støtte på institusjonen til gjøre skolearbeid i den tiden.

Konflikter på institusjonen: Etter modell fra UngiOslo-studien spurte vi om ungdommen hadde opplevd krangler med andre ungdommer eller voksne på institusjonen under koronakrisen, og om dette hadde endret seg på en positiv eller negativ måte under koronakrisen sammenlignet med tidligere.

Koronaregler: Ungdommene vil også bli stilt spørsmål om deres opplevelse av hvordan smittevernregler og rutiner har vært kommunisert og håndhevet ved institusjonen.

2.3.3.4 Ensomhet og livskvalitet

Ensomhet måles ved hjelp av kortversjonen av The UCLA Loneliness Scale (Russel, 1996). Kortskalaen bestående av 3 spørsmål, pluss et direkte spørsmål om hvor ofte ungdommen har følte seg ensom, regnes som det mest relevante målet på ensomhet hos ungdom når dette skal undersøkes i survey-format. Vi spør også noen spørsmål om isolasjon og kontakt med venner for å få et bilde av grad av isolasjon fra andre i denne perioden.

Livskvalitet ble kartlagt med et standardisert, strukturert mål som er tilpasset bruk for barn og ungdom (KIDSCREEN-10).

2.3.3.5 Kontakt med hjelpeinstanser

Vi inkluderte spørsmål om hvorvidt ungdommen har andre tiltak i barnevernet, og hvordan kontakten med saksbehandler i barnevernet har vært i tiden etter koronaepidemiens utbrudd. Vi spurte også om oppfølging fra lege eller psykolog dersom ungdommen har hatt slik oppfølging før pandemien brøt ut, eller vært i behov av slik oppfølging i løpet av pandemien.

2.4. Den praktiske gjennomføringen

Datainnsamlingen ble gjennomført som en nettbasert spørreundersøkelse, og ungdommene deltok fra institusjonen hvor de bodde på datainnsamlingstidspunktet. Ungdommene på institusjonene fikk utdelt et informasjonsskriv fra en voksen ansvarlig på institusjonen minst to dager før planlagt gjennomføring. For å sikre at riktig og nyansert informasjon ble gitt til alle deltakende ungdommer, fikk vi i tillegg utviklet en animasjonsfilm som ble vist til de potensielle deltakerne før de fikk mulighet til å samtykke til deltakelse. Filmen ble laget for å sikre lik informasjon til alle på en

alderstilpasset måte. Filmen hadde som hensikt å gi informasjon om formålet med undersøkelsen, informere om deltakernes rettigheter (inkludert rett til å avstå fra deltakelse eller trekke seg), samt informasjon om hvordan nettskjemaet fungerte. I filmen ble det også gitt informasjon om hvor ungdommene kunne henvende seg dersom de ønsket å snakke med en voksen i etterkant. Ungdommene logget inn på undersøkelsen med brukernavnet og passordet de fikk utdelt av den voksne som var ansvarlig for undersøkelsen på den aktuelle institusjonen. Det var mulig å besvare spørreskjemaet på PC-er, nettbrett eller smarttelefon, og deltakerne samtykket elektronisk. Besvarelsene ble kryptert umiddelbart etter at de ble levert, og det var ikke mulig for andre personer å få tilgang til nettskjemaet etter at det er avsluttet. Det var kun mulig å logge på én gang per bruker.

Vi ba om at en voksen måtte være tilgjengelig før, under og etter gjennomføring, men ungdommene måtte få muligheten til å svare privat.

For å sikre høyest mulig deltakelse har en prosjektmedarbeider fulgt opp institusjonene underveis i datainnsamlingsperioden. Prosjektmedarbeideren ved NKVTS opprettet kontakt med kontaktpersonen for studien ved hver enkelt enhet, og har gjennom prosjektperioden vært tilgjengelig for spørsmål og bistand ved utfordringer knyttet til administrasjon av undersøkelsen. Institusjonene ble fulgt opp i datainnsamlingsperioden ved å sende påminnelser til kontaktpersonene, samt kontakte institusjonene med lav deltakelse per telefon.

2.5 Brukermedvirkning og etikk

Vi har i utarbeidelsen av spørreskjemaet samarbeidet med representanter fra Landsforeningen for barnevernsbarn i to runder. Første hadde vi et idémøte hvor prosjektgruppen la frem planen for prosjektet, og fikk innspill på aktuelle tema som burde dekkes. I det videre arbeidet ga Foreningen for barnevernsbarn tilbakemeldinger på utformingen av spørsmålene i spørreskjemaet.

Informert samtykke er en av hovedpilarene i forskning med mennesker. Vi innhentet derfor aktivt samtykke for alle barn og ungdom som deltok i undersøkelsen. Vi innhentet også forskningsetisk samtykke fra voksne som hadde det daglige ansvaret for ungdommene, i de tilfellene hvor dette lot seg gjøre. Hvem som samtykket for ungdommen var avhengig av vedtakshjemmelen til den enkelte ungdommen, og var enten barnets foresatte eller kommunal barnevernstjeneste.

3 Resultater

3.1 Oversikt over utvalget

Tabell 1 viser en oversikt over utvalget. Nitti ungdommer, like mange gutter som jenter, deltok i spørreundersøkelsen. Ungdommenes gjennomsnittsalder på tidspunktet for deltakelse var 16,5 år. Av disse bodde omtrent like mange ungdommer på statlig eller kommunal institusjon og på privateid institusjon. Omkring en av seks oppga ikke om institusjonen de bodde på var statlig/kommunal eller privateid. De fleste ungdommene sa at de hadde bodd på institusjonen i minst seks måneder. Omtrent halvparten hadde bodd på institusjonen i mer enn ett år, omkring en tredel hadde bodd på institusjonen siden sommeren 2020, mens den resterende femtedelen sa de flyttet til den institusjonen de bodde på et sted mellom nyttår 2020 og sommeren 2020. Omkring en av fire hadde aldri bodd på institusjon tidligere, mens de resterende tre firedelene av ungdommene sa de hadde bodd enten på institusjon, i fosterhjem eller både institusjon og fosterhjem før de flyttet til den institusjonen de bodde på da de svarte på undersøkelsen. Ungdommene var i all hovedsak skoleelever, men nesten en tredjedel hadde ikke et dagtilbud. Litt under en tidel svarte at de enten hadde praksis- eller lærlingplass eller annet dagtilbud.

Tabell 1. Beskrivelse av utvalget i undersøkelsen

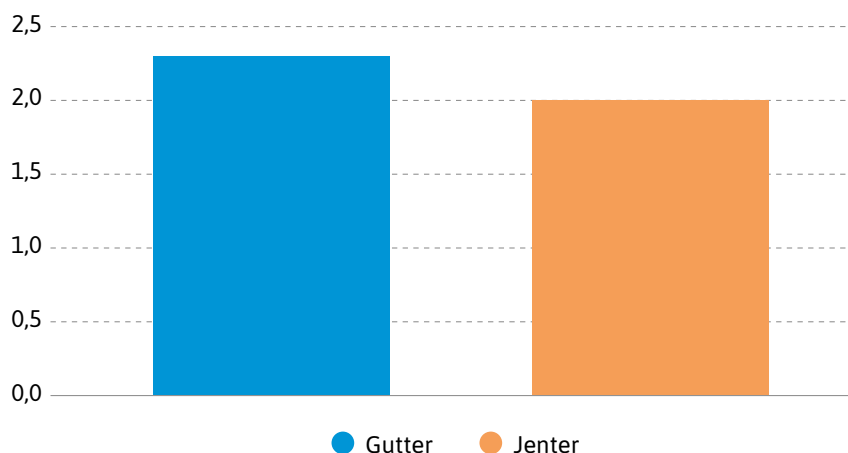
	N	%
Kjønn		
Gutt	43	47,8
Jente	43	47,8
Ikke gutt eller jente (ikke-binær)	<5	-
Institusjonenes eierform		
Statlig	36	41
Privat	41	45,6
Botid på den aktuelle institusjonen		
Maks ½ år (etter sommeren 2020)	29	32,2
Mellom ½ og 1 år (siden våren 2020)	18	20,0
Mer enn ett år	43	47,8
Bodd på institusjon eller fosterhjem også tidligere?		
Ja	69	77
Nei	21	23
Dagtilbud		
Skoleelev	59	65,6
Praksis/læring	7	8,9
Ikke noe dagtilbud	22	24,4

3.2 Opplevelsen av å bo på institusjon

3.2.1 Trygghet, tillit og vennskap

En viktig forutsetning for trivsel og utvikling er opplevelsen av trygghet på institusjonen. De fleste ungdommene opplevde seg trygge på institusjonen. Likevel sa en av 20 at de ikke følte seg tilstrekkelig trygge. Av disse 20 sa flertallet (7,8 %) at de følte seg utrygge på de ansatte, 5,6 % på de andre barna eller ungdommene som bodde på institusjonen, og 4,4 % sa det var andre personer (ikke ungdom eller ansatte) som fikk dem til å føle seg utrygge. Når vi ser på gjennomsnittet av alle spørsmålene om trygghet på institusjonen, ser vi at jenter (Gjennomsnittlig trygghet =2,0) og gutter (Gjennomsnittlig trygghet= 2,3) opplevde omtrent like stor grad av trygghet (se Figur 2).

Figur 2. Andel gutter og jenter som føler seg trygge på institusjon, angitt som grad av trygghet

Ungdommene ble i tillegg stilt en rekke spørsmål om trivsel, tillit og vennskap på institusjonen. Som Tabell 2 viser, mener ungdommene som deltok i undersøkelsen at påstandene om trivsel, tillit og vennskap passer godt eller veldig godt for dem. Kun et mindretall, omtrent en av tre eller færre, opplever ikke påstandene under for å være beskrivende for deres opplevelse av tillit, trygghet og vennskap.

Tabell 2. Ungdommenes opplevelser av trivsel, tillit og vennskap på institusjonen.

	Veldig dårlig		Dårlig		Godt		Veldig godt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Stedet jeg bor er et godt sted å være	6	6,7	11	12,2	46	51,1	23	25,6
Jeg forstår hvorfor jeg er her	6	6,7	11	12,2	46	51,1	23	25,6
Jeg trives med de andre barna/ ungdommene her	5	5,6	16	17,8	42	46,7	16	17,8
Jeg opplever stedet jeg bor som et hjem	19	21,1	14	15,6	29	32,2	18	20
Jeg har blitt venn med en eller flere av barna/ungdommene her	6	6,7	6	6,7	40	44,4	24	26,7
De voksne her vil mitt beste	2	2,2	9	10,0	38	42,2	33	36,7
De voksne her behandler meg med respekt	2	2,2	7	7,8	40	44,4	35	38,9
Jeg stoler på de voksne her	9	10,0	13	14,4	40	44,4	21	23,3
De voksne her stoler på meg	5	5,6	7	7,8	34	37,8	34	37,8
Jeg kjenner de voksne som jobber her	2	2,2	4	4,4	48	53,3	29	32,2
Jeg kan snakke med de voksne her om ting jeg synes er vanskelig	8	8,9	11	12,2	38	43,3	28	31,1
De voksne har tid til meg	3	3,3	11	12,2	50	55,6	19	21,1
Jeg får den hjelpen jeg ønsker til å holde kontakt med familien min og andre som er viktige for meg	2	2,2	10	11,1	30	33,3	42	46,7

Det ungdommene fortalte i denne undersøkelsen stemmer godt overens med det som kom frem i Bufdirs brukerundersøkelse i 2016 (Rambøll, 2016). Flertallet opplevde også der et relativt godt samarbeid med de som er tette på dem i hverdagen, mens det også der var færre som opplevde at de fikk godt nok innsyn i sin egen sak i barnevernet. Alt i alt er disse resultatene svært sammenfallende med det man fant i Bufdirs brukerundersøkelse – bortsett fra at flere i vår undersøkelse opplevde å ha innsyn i det som skrives om dem i rapporter. Denne diskrepansen kan skyldes at vårt utvalg jevnt over er litt eldre enn utvalget som deltok i brukerundersøkelsen. Der var det de yngste gruppene som opplevde å ha minst innsyn i sin sak.

I alt viser tallene at majoriteten av ungdommene som deltok i undersøkelsen opplevde å være trygge på institusjonen. Et mindretall rapporterte det motsatte, og oppga hyppigst de ansatte som årsak til sin opplevelse av utrygghet. Disse resultatene er svært sammenfallende med hva Statens helsetilsyn fant i sin rapport hvor tilsynsrapporter fra 2020 var gjennomgått.

3.2.2.1 Tillit og tiltro fra voksne på institusjonen

I tillegg til ungdommenes tillit til, og trygghet på voksne på institusjonen, ble ungdommene også spurt om hvordan de opplevde generell tillit og tiltro fra de voksne. På dette spørsmålet var flertallet av ungdommene enig i påstanden om at de voksne har tro på ungdommen (n=79, 87,8 %). Flertallet av ungdommene sa seg også enig i at de voksne hadde hjulpet dem med å se positive muligheter for fremtiden sin (godt, n=37, 41,1 %; veldig godt, n=28, 31,1 %). Ungdommene opplever også at det i det store og hele å ha det bra på institusjonen. Over to tredeler av ungdommene syntes påstanden om at de har det bra der de bor stemmer godt (n=47, 52,2 %) eller veldig godt (n=20, 22,2 %).

Det ser ut til at ungdommene som deltok i studien opplever at de kan delta på fritidsaktiviteter de liker, og et klart flertall opplever å få den hjelpen og støtten de trenger. På oppfølgingsspørsmål om det er noe ungdommene skulle ønske mer hjelp til enn de får i dag svarer ungdommene oftest at de ønsker seg mer hjelp i vennerelasjoner (n=21, 23,3 %), for å få tilstrekkelig helsehjelp (n=20, 22,2 %) og hjelp til å håndtere vanskelige følelser (n = 24, 26,7 %). På andre områder, som med lekser, kontakt med foreldre og søsken, trening og kontakt med barnevernet var de alle fleste (80 %) fornøyde med hjelpen de fikk. I alt svarer to tredeler av utvalget at de får den støtten og hjelpen de trenger på institusjonen, mens en av fem (22,2 %) sier de ikke får den hjelpen og støtten de trenger. Selv om de fleste ungdommene opplever tillit og tiltro fra de voksne på barnevernsinstitusjonen, og at de får delta i meningsfulle aktiviteter og mottar god hjelp og støtte fra de ansatte, er det viktig å merke seg at litt over en av fem fortsatt opplever at dette ikke stemmer for dem.

3.2.2 Samarbeid og medvirkning

Ungdommers mulighet til samarbeid og medvirkning er en lovfestet rett. I utvalget av ungdom som deltok i denne studien, opplevde flertallet at påstander om mulighet for samarbeid og medvirkning stemte godt eller veldig godt med hvordan de hadde det (se Tabell 3). Ungdommene opplever godt samarbeid med de ansatte på institusjonen. De sier også at de i stor grad kjenner seg igjen i påstander om at de får bestemme over egen hverdag og hva som er viktig for dem. Det var litt større andel ungdom som ikke opplevde å få god nok informasjon om egne rettigheter fra barnevernet. Det samme gjaldt ungdommenes opplevelse av å få innsyn i rapporter som var skrevet om dem, og oversikt over hva som vil skje i nærmeste fremtid for ungdommens del. Allikevel var det også her et flertall som opplevde at disse hensynene ble ivaretatt.

Tabell 3. Ungdommers opplevelse av samarbeid og medvirkning på barnevernsinstitusjon

	Veldig dårlig		Dårlig		Godt		Veldig godt	
	N	%	N	%	N	%	N	%
De ansatte forteller meg om hva som skal skje fremover	7	7,8 %	17	18,9	44	48,9 %	18	20,0
Jeg har vært med på å lage målene for mitt opphold	4	4,4 %	7	7,8	37	41,1 %	35	38,9
Jeg har et godt samarbeid med de ansatte her	4	4,4 %	10	11,1	48	53,3 %	23	25,6
De ansatte snakker med meg om reglene for hvordan vi skal ha det	4	4,4 %	6	6,7	40	44,4 %	36	40
Jeg får være med å bestemme over hverdagen min	3	3,3 %	9	10,0	38	42,2 %	38	42,2
Jeg får være med å bestemme over det som er viktig for meg	4	4,4 %	9	10,0	36	40,0 %	36	40,0
Jeg har fått god informasjon om mine rettigheter i barnevernet	12	13,3 %	10	11,1	30	33,3 %	29	32,2
Jeg får vite hva som står i rapporter som skrives om meg	15	16,7 %	15	16,7	23	25,6 %	32	35,6

3.3 Hverdagen under koronapandemien

Som beskrevet i innledningen, medfører koronapandemien utfordringer når grunnleggende rettigheter for ungdom i det offentlige omsorg skal ivaretas. Inngripende tiltak som innskrenker frihet og pålegger personer strenge restriksjoner er ekstra utfordrende når man skal ivareta og gi god omsorg på institusjon. I tillegg har smitteverntiltak gått særlig hardt utover ungdom generelt fordi skole og utdanningstilbud har vært redusert for ungdom og unge voksne. Sosial distansering har vært en bærebjelke i smitteverntiltakene, noe som strider mot ungdoms behov for å møte jevnaldrende og omgås venner. I tidlige faser av pandemien kan også frykt for smitte og å leve sammen med mange andre som man ikke kjenner godt også kunne ha medført angst for smitte og sykdom blant ungdommer på institusjon. Bekymringer for andre viktige personer i livet til ungdommen, som ungdommen ikke bor sammen med på institusjonen, kan også ha utgjort en tilleggsbelastning for disse ungdommene.

3.3.1 Erfaring med sykdom og karantene

De fleste, to av tre, sa de ikke hadde noen i nær familie eller noen andre som stod dem nær som hadde hatt covid-19-sykdom. I alt 17 % sa at de hadde noen i familien eller andre nærstående som hadde vært covid-19-syke, mens de resterende 17 % sa at de ikke visste. Når det gjaldt egen sykdom var det færre enn fem som bekreftet at de enten hadde vært syke eller ikke visste om de hadde vært syke med covid-19. Nesten 80 % av utvalget hadde ikke bodd på institusjon sammen med en som hadde vært smittet av koronaviruset, men det var oppimot 20 % som ikke visste.

Et klart flertall av ungdommene, 63,3 %, svarte bekræftende på at de hadde vært i karantene på grunn av koronaviruset, mens 34,4 % svarte avkreftende på dette. 61 prosent av utvalget hadde måttet være hjemme fra skole eller jobb fordi de var forkjølet og usikre på om det kunne være på grunn av koronavirusmitte.

3.3.2 Kontakt og samvær med familien under pandemien

Omkring en tredel av ungdommene (31,1 %) sa at kontakt med familien hadde blitt dårligere under pandemien. Et lite mindretall på 10 % sa at kontakten hadde blitt bedre, mens de resterende 58,9 % sa at kontakten med familien var akkurat som før pandemien. Når vi stilte samme spørsmål om kontakt med andre som ungdommen har en nær relasjon til, svarte omkring halvparten (45,6 %) at kontakten ikke var påvirket av koronapandemien, mens 41,1 % sa at kontakten hadde blitt dårligere. Litt i overkant av 10 % av ungdommene sa at kontakten hadde blitt bedre. Det ser altså ut til at kontakten med familie i større grad har blitt opprettholdt, sammenliknet med kontakt med andre nærstående utenfor familien.

I tillegg til generell kontakt med familien, ble ungdommene også spurt om de fikk gjennomført samvær med familiene sine. Nesten to tredeler (61,1 %) bekrefter at de har gjennomført samvær som vanlig med familien sin, mens omkring en av fem (22,2 %) svarer at de ikke har gjennomført samvær som vanlig. Over 15 % svarer at de ikke vet eller svarer ikke i det hele tatt på dette spørsmålet. En av fem har ikke fått opprettholdt samværshyppigheten med familien sin. Hvorvidt dette skyldes koronapandemien eller andre forhold er vanskelig å fastslå, men det er uansett en femtedel av deltakerne i studien som ikke har fått sine vedtatte samvær gjennomført.

Selv om utvalget ikke har vært hardt rammet av sykdom enten selv eller blant andre nærstående som familie, venner eller andre på institusjonen, har de vært påvirket av smitteverntiltak. En stor andel av ungdommene har vært i karantene, og dermed ikke kunnet delta i daglige aktiviteter. Mange av ungdommene har opprettholdt like mye kontakt med familiene sine som det de hadde før koronapandemien, men det er viktig å merke seg at nesten 1 av 3 sa de hadde fått dårligere

kontakt med familien under pandemien. Når det gjaldt kontakt med andre som ungdommen bryr seg om, var fordelingen mer lik mellom de som opplevde lik grad av kontakt og de som hadde fått dårligere kontakt.

3.3.3 Koronaregler på institusjonen

Siden koronapandemien medførte mange nasjonale og lokale råd og regler, og institusjoner som huser flere personer og skal ivareta mange hensyn også var underlagt mange av disse smittereduserende tiltakene, var det relevant å kartlegge om ungdommene hadde oppfattet om institusjonen hadde noen koronaregler og hva ungdommene tenkte om disse reglene. Et klart flertall, 86,7 %, bekreftet at institusjonen de bodde på hadde koronaregler. Omtrent 10 % sa de ikke hadde slike regler på institusjonen, eller ikke visste om det var koronaregler på institusjonen. På spørsmål om ungdommene syntes reglene var enkle å følge, svarte omkring halvparten (58,7 %) ja. En av tre sa de syntes reglene var for strenge. Kun et lite fåtall synes at reglene burde vært strengere (8 %).

For å få litt mer kjennskap til hva reglene kunne gå ut på, stilte vi spørsmål om aktiviteter som normalt sett er lov på en institusjon og knyttet til daglige rutiner. Tabell 4 viser fordelingen på hva ungdommene får lov til når det kommer til noen daglige aktiviteter på institusjonen. Som det fremkommer av svarene, fikk ungdommene i stor grad opprettholde sosial kontakt og felles samvær på institusjonen også under koronapandemien. Besøk av venner skiller seg imidlertid negativt ut. Over en av tre sa de ikke kunne ha med seg venner på besøk på institusjonen.

Tabell 4. Daglige aktiviteter og sosialt samvær på institusjonen under koronapandemien.

	Ja		Nei		Vet ikke	
	N	%	N	%	N	%
Får du lov til å ha venner på besøk der du bor nå?	43	47,8	33	36,7	12	13,3
Får du lov til å være sammen med de andre der du bor?	78	86,7	5	5,6	5	5,6
Får dere spise sammen i fellesrommene?	85	94,4	4	4,4		
Får du delta på fritidsaktiviteter?*	43	47,8	6	6,7	17	18,9

Merk. * = 24 (26,7 %) ungdommer svarte at fritidsaktivitetene var stengt på grunn av koronapandemien.

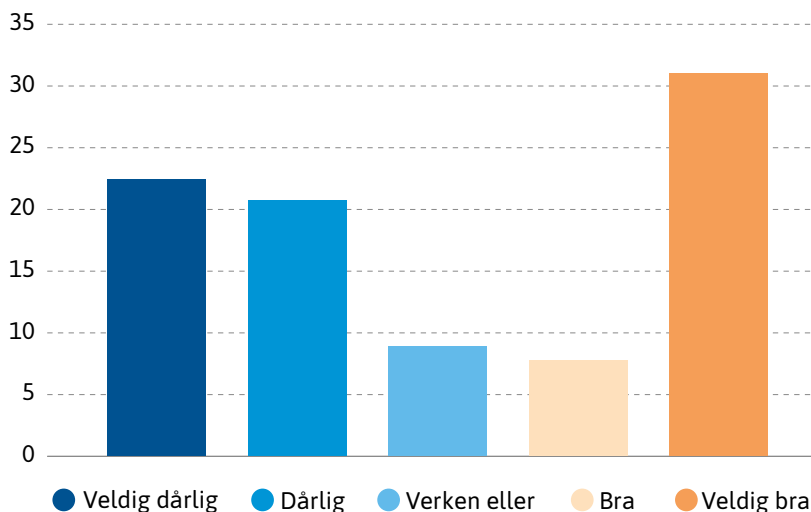
Ifølge Helsetilsynets rapport var mange institusjoner restriktive med kontakt utenfor og besøk til institusjonen. Flere tillot ikke besøk til institusjonen og noen barn og unge ble bedt om i minst mulig grad å oppholde seg ute blant andre mennesker. Andre institusjoner var mer pragmatiske og tillot beboere å dra på besøk til, og ta imot besøk av, et begrenset antall venner.

3.3.4 Hjemmeskole på institusjonen

Litt over halvparten av ungdommene oppga å være skoleelev. I likhet med ungdommer flest, har også ungdommer på institusjon opplevd å ha hjemmeskole i løpet av pandemien. Flertallet av skoleelevene sa at de ansatte på institusjonen i noe grad hjalp dem med skolearbeidet dersom de hadde hjemmeskole. Kun 11,3 % sa de aldri hadde fått hjelp med skolearbeidet, 35,8 % sa de hadde fått hjelp noen ganger, mens 34,0 % sa de hadde fått hjelp ofte. Over 90 % sa de hadde egen PC eller nettbrett til å gjøre skolearbeidet på, og kun fem ungdommer sa de ikke hadde eget utstyr og måtte låne. Nesten halvparten av ungdommene (42 %) sa at de av og til hadde vært i en situasjon der de ikke fikk fullført skolearbeidet fordi de ikke fikk den hjelpen de trengte med dette på institusjonen. Over 70 % av ungdommene sa de ikke fullførte skolearbeidet fordi de ikke fikk det til, kun 19 % sa at de aldri måtte gi opp skolearbeidet fordi de ikke klarte å løse oppgavene. I alt, og på en skala fra 0–4, delte utvalget seg i hvor godt de syntes hjemmeskole fungerte for dem. Som

Figur 3 viser, er det omtrent like mange som synes at hjemmeskole fungerte bra/veldig bra og som de som syntes det fungerte dårlig/veldig dårlig.

Figur 3. Opplevelse av hjemmeskole

I alt tyder ungdommenes svar på at de har fått noe hjelp og oppfølging knyttet til skolearbeid på institusjonen, men også at en stor andel ungdom strever med å fullføre skoleoppgaver hjemme.

3.3.5 Konflikt på institusjonen

Et annet område som har vært sentralt å kartlegge er ungdommers opplevelse av økt konfliktnivå på institusjonen. En tredel (33,3 %) av ungdommene forteller om omtrent like mye konflikt som tidligere (før pandemien) mellom ungdommene på institusjonen de bor på, mens nesten en femtedel (17,8 %) av ungdommene sier at konfliktnivået har økt under koronapandemien. En tredel (31,1 %) av ungdommene hadde ikke bodd på institusjonen før pandemien, og kan derfor ikke uttale seg om en endring. Det samme mønsteret viste seg når vi stilte samme spørsmål knyttet til konflikter mellom ungdommene og de ansatte på institusjonen. Her sa 27,8 % at konfliktnivået var omtrent som før, mens omkring 20 % opplevde en forverring. Et mindretall, 8,9 %, sa det var mindre konflikter enn før. I likhet med det andre spørsmålet var det også her en tredjedel som ikke hadde noe sammenlikningsgrunnlag med før pandemien brøt ut.

3.3.6 Tilrettelegginger og hjelpetilbud under korona

Som beskrevet i innledningen ble mange helse-, omsorgs-, og hjelpetilbud for barn og ungdom stengt umiddelbart etter at det ble erklært pandemi våren 2020. Selv om en del tjenester raskt opprettet digitale og andre måter for å holde kontakt med sine klienter og pasienter, har det vært ulikt tilbud og kapasitet som følge av koronapandemien og omdisponering av særlig helsepersonell som blant annet helsesykepleiere. I tillegg ble også ansatte på barnevernsinstitusjoner varslet om mulig omdisponering. Etersom pandemien har utviklet seg, har det ikke vært behov for å benytte helsepersonell ansatt i barnevernstjenesten til å bidra i smittevern og behandling som følge av covid-19. Allikevel kan ansatte ha vært borte fra jobb i kortere eller lengre perioder på grunn av karantene eller isolasjon knyttet til egen sykdom eller sykdom/risiko for sykdom i egen husstand.

3.3.6.1 Kontakt med voksne på institusjonen

Knappe personalressurser kan gå utover tilgjengelige voksne på institusjonen, eller hyppigere bruk av vikarer som muligens ikke kjenner ungdommene eller rutineene på institusjonen like godt som faste ansatte. Slike pandemirelaterte effekter på personalsituasjonen og sammensetningen kan ha påvirket muligheten for ungdommene til å oppsøke og tilbringe tid sammen med de ansatte. Dette anser vi som en viktig miljøterapeutisk ressurs for ungdommene. På spørsmål om ungdommene fikk være like mye sammen med de voksne som før koronapandemien brøt ut, svarte 62,2 % ja på det spørsmålet, mens 24,4 % svarte nei. At ungdommene opplevde å ha færre aktiviteter enn vanlig, var ikke overraskende. Ungdom generelt har opplevd at mange tilbud har vært stengt under pandemien. Det var imidlertid noe overraskende at ungdommene har hatt mindre tid sammen med de ansatte i denne perioden. Vi kan ikke si med sikkerhet hva dette betyr. Ut fra ungdommenes svar på de åpne spørsmålene i undersøkelsen, kan det imidlertid se ut som at det for noen kan handle om at de voksne har hatt mer papirarbeid, eller kanskje på grunn av usikkerhet om smittevernregler har oppholdt seg mindre sammen med ungdommene.

3.3.6.2 Kontakt med saksbehandler i barnverntjenesten

Kontakt med andre hjelpere ble også kartlagt. Barn og unge som mottar tiltak fra barnevernet skal ha en fast kontakt eller saksbehandler i barnevernet. Tall fra Bufdirs brukerundersøkelse fra 2016 viste at nesten alle ungdommer som bor på institusjon, eller ni av ti, vet hvem som er sin kontaktperson (Rambøll, 2016). I denne undersøkelsen sa en av tre ungdommer de hadde hatt like mye kontakt med saksbehandler i barnevernet under pandemien som før koronapandemien, mens like mange opplevde å ha litt mindre kontakt enn før med sin saksbehandler. Hele 17,8 % av ungdommene sa de hadde hatt mye mindre kontakt enn året før. Under ti ungdommer rapporterte om mer kontakt enn før koronapandemien. Det ser også ut til at saksbehandlere i barnvernstjenesten fant alternative måter å møte ungdommene på når restriksjoner gjorde det vanskelig å følge opp kontakt med fysiske møte; 74,4 % av ungdommene hadde hatt kontakt med barnevernet på video eller chat under pandemien, mens 22,2 % sa at de ikke hadde hatt slik kontakt.

3.3.6.3 Kontakt med helsetjenesten

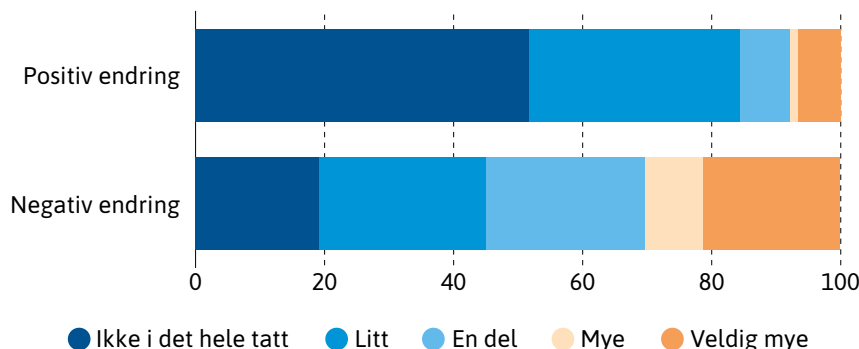
Ungdom på barnevernsinstitusjon har i større grad enn annen ungdom kontakt med helsetjenesten (Drange & Hernæs, 2020). I dette utvalget svarte 42,2 % at de hadde faste avtaler med psykolog, rådgiver eller helsesykepleier, mens 55,6 % svarte at de ikke hadde slike avtaler. Av de 38 ungdommene som snakket fast med psykolog, rådgiver eller helsesykepleier, fortalte nesten halvparten (44,7 %) at de hadde hatt like mye kontakt med denne hjelperen som før pandemien. En av tre sa de hadde hatt litt mindre kontakt enn tidligere. De færreste hadde hatt mye mindre kontakt, og noen få hadde hatt mer kontakt i denne tiden sammenliknet med før pandemien. Av de ungdommene som hadde faste avtaler med en voksen hjelper, hadde over halvparten (55,3 %) møtt disse på video eller chat i løpet av pandemien. 44,7 % sa de ikke hadde hatt digital kontakt med hjelperne sine under pandemien.

3.3.7 Hvordan livet har endret seg på grunn av koronapandemien

På en skala fra 0–4, der 0 er *ikke i det hele tatt* og 4 er *veldig mye*, sier ungdom i denne undersøkelsen at livet deres i noe grad har blitt negativt påvirket av koronapandemien (gjennomsnitt = 1,88, SD=1,40). Som vist i figur 4, er variasjonen relativt stor, og at det er kun 18,9 % (n=17) av ungdommene som ikke opplever at pandemien har påvirket livet deres i negativ retning. Samme spørsmål med positivt fortegn viser at omtrent halvparten av deltakerne (n=46, 51,1 %) svarte at pandemien ikke har påvirket livet deres i positiv retning, mens omtrent 32,2 % (n=29) opplevde litt positiv endring (gjennomsnitt = 0,79, SD=1,10). Koronapandemien ser derfor ikke ut til

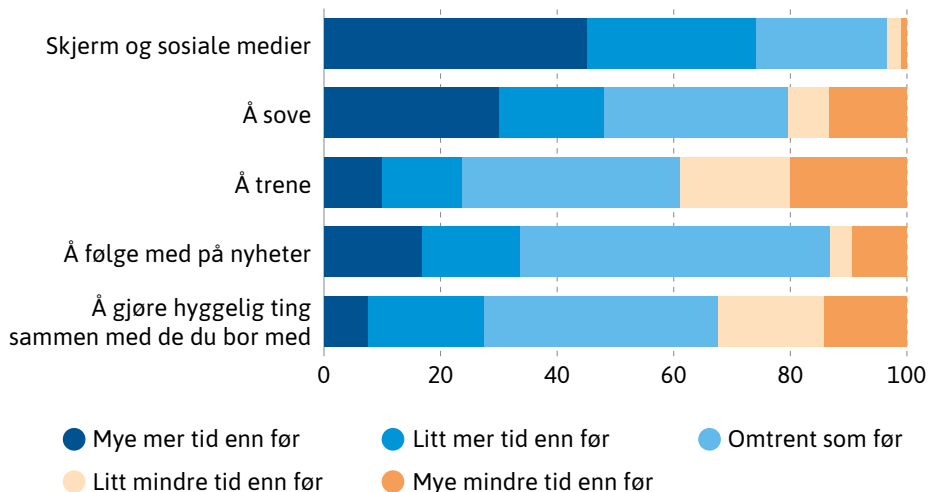
å ha påvirket i veldig sterk grad verken negativt eller positivt, men tydeligst er mønsteret om at koronapandemien *ikke* har påvirket livet i positivt retning. Dette funnet er ikke overraskende gitt omstendighetene og de omkostningene vi vet ungdom har måttet tåle i denne perioden.

Figur 4. Ungdommenes opplevelse av om pandemien har påvirket livet deres i positiv eller negativ retning

I tillegg spurte vi ungdommene om de hadde opplevd endring i bruk av tid på noen sentrale områder i hverdagen etter at koronapandemien inntraff. Som vist i Figur 5, opplevde ungdommen noe endring i hverdagslige aktiviteter, selv om mange også opprettholdt normal aktivitet på disse områdene. En markant økning i soving og skjermtid ble rapportert, og en nedgang i tid brukt på fysisk aktivitet, som trening. Selv om tiden med hyggelige opplevelser sammen med de man bor med var stabil for en tredjedel av utvalget, opplevde noen flere å ha mindre tid til dette sammenliknet med før koronapandemien brøt ut. Det kan derfor se ut til at ungdommene fikk redusert omfanget av oppbyggelige aktiviteter i hverdagen i forbindelse med koronapandemien.

Figur 5. Oversikt over hva ungdommene sier de har brukt mer og mindre tid på etter pandemien

3.3.8 Endring på godt og vondt: Hva har pandemien betydd for ungdommene?

For å få et bedre bilde av hvordan ungdommene har opplevd pandemien og hva endringene har betydd for dem, stilte vi to åpne spørsmål hvor ungdommene med egne ord kunne beskrive positive og negative endringer de har opplevd som følge av pandemien. Totalt 63 av ungdommene ga en beskrivelse av endringer de hadde opplevd som negative, mens 40 beskrev positive endringer de har opplevd som følge av pandemien.

De fleste ungdommene (omkring 80 %) opplevde at pandemien i en eller annen grad hadde påvirket livet deres i negativ retning. Beskrivelsene deres av disse endringene fordelte seg på fem ulike områder som vi beskriver mer i detalj nedenfor:

- 1) Mistet kontakt med venner og familie
- 2) Forverring av psykiske vansker og rus
- 3) Tapte muligheter
- 4) Mindre frihet og ting å gjøre
- 5) Ensomhet

Mistet kontakt med venner og familie

Den endringen flest snakket om som negative, var det at de fikk mindre mulighet til å være sosiale, enten det gjaldt det å være med venner eller å få se familien sin. Flere sa de følte seg innesperret på institusjonen, fordi koronareglene la begrensninger på mulighetene til å gå ut. De opplevde at de verken fikk lov til å gå ut og møte venner, eller å ha venner på besøk der de bodde. Flere ungdommer savner å få besøk av kjæresten. Det å ikke få ha noen på overnatting eller kunne ta imot spontane besøk nevnes av flere. Mange oppgir å savne samvær med venner. En forteller at han føler seg *«innesperret og mistet alle vennene mine»*, mens en annen sier *«får ikke ha venner her»*.

Det var også flere som snakket om at pandemien hadde lagt begrensninger på deres mulighet til å reise hjem til familien: *«Får aldri sett foreldrene mine eller venner jeg er glad i. Får ikke dratt hjem»*, *«Får ikke se foreldrene mine. Blir mye ligging hjemme i senga.»*

Og at de savnet familien sin i denne perioden: *«Det var veldig vanskelig å ikke alltid få være med familie.»*

Forverring av psykiske vansker og rus

Flere fortalte at situasjonen med mer isolasjon og færre aktiviteter gjorde at vansker de hadde fra før, blusset opp og ble sterkere. En fortalte for eksempel at det å ikke kunne gjøre de tingene de ellers var vant til, bidro til at vanskene hans ble verre, og at dette førte til økt rusbruk: *«Begynte å ruse meg mer. De psykiske problemene ble verre da jeg ikke kunne gjøre noe.»*

Flere beskrev at isolasjonen og mangelen på kontakt med venner bidro til en følelse av ensomhet, og ga dem for mye tid til å tenke over ting: *«Jeg har blitt mer inneslutta og deprimert fordi jeg ikke får være med folk.»* eller *«jeg er veldig mye inne. Det gjort at jeg får depressive tanker og angst.»*

Som vi så i Cope Youth-studien fra våren 2020 (Hafstad & Augusti, 2020), var det mange som opplevde at kontakten med behandleren sin ble redusert eller opphørte helt i en periode på grunn av nedstenging og smitteverntiltak. Brukerundersøkelsen (Rambøll, 2016), viste også at over halvparten av barn og unge i barnevernsinstitusjoner har et tilbud om behandling i Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). Flere undersøkelser fra pandemiåret 2020 har vist at tilbudet har vært redusert for barn og unge, og ungdom på barnevernsinstitusjon har ikke vært et unntak (Helsetilsynet, 2021). Det å miste et viktig tilbud i en tid som i tillegg oppleves som vanskelig for ungdommen, kan være en belastning. Som en jente sa: *«Har ikke kunnet ha vanskelige samtaler med psykologen min. Det gjør det vanskelig å snakke om vonde ting.»*

Disse utsagnene understreker viktigheten av å opprettholde tilbud for sårbare barn og unge i situasjoner hvor tjenester må redusere driften sin eller stenge.

Tapte muligheter

Ungdomstiden er en fase med store forandringer og mange milepæler. Et helt år med begrenset bevegelsesfrihet og stengte tilbud vil føre til at slike milepæler blir utsatt og muligheter går tapt, i hvert fall for en stund. Flere av ungdommene hadde planer om reiser for å møte familie de kanskje ikke hadde hatt noe særlig kontakt med, og begrensningene pandemien medførte ble opplevd som om muligheten gikk tapt: «Får ikke reist til hjemlandet og blitt kjent med faren min.»

Andre hadde planer om aktiviteter som de ikke fikk startet opp med fordi tilbudene var stengt: «Har ikke fått begynt å ta kjøretimer til bil».

Mindre frihet og ting å gjøre

Det var tydelig at tap av frihet og færre tilgjengelige aktiviteter gjorde hverdagen krevende og kjedelig for ungdommen. Flere beskrev begrensninger i hva man kunne gjøre på fritiden og om en sterk reduksjon i sosiale muligheter.

«Aktivitetskortet ble tatt bort under korona. Mindre aktiviteter og sosialt sammen med de voksne her.»

«Får ikke dratt noen steder, eller med mange venner. Ingen party heller.»

Dette er ikke ulikt det ungdom generelt har opplevd, men for noen kan disse begrensningene ha rammet hardere. Blant annet er det en utfordring å holde balansen mellom det å skape et hjem for ungdommen og samtidig ivareta en trygg arbeidsplass for de ansatte på institusjonen. En ungdom skrev for eksempel at det var mindre «sosialt sammen med de voksne».

Ensomhet

Ungdommen opplevde mangel på normale aktiviteter i ungdomstiden, som fest og samling utenfor hjemmet. Det resulterte i mye egentid og kjedsomhet, og en beskrev det som at hun var «Mye alene og lite med venner,» Noen beskrev også tilværelsen som ensom: «Mer ensomt og kjedelig.»

3.4 Bekymringer, ensomhet og livskvalitet under pandemien

3.4.1 Bekymringer knyttet til pandemien

De aller fleste ungdommene i dette utvalget tenkte at koronakrisen er alvorlig og må tas på alvor. Spørsmålene vi stilte for å undersøke frykt for hvordan pandemien kunne påvirke dem selv, andre eller fremtiden, ble besvart på en skala fra helt enig (0) til helt uenig (4). En lavere skåre indikerte en større frykt. Ungdommene var betydelig mer bekymret for andre enn for seg selv. For eksempel ser vi at mens kun 15,9 % sa de var redde for at de selv skulle bli syke av korona, var 48,9 %, hele tre ganger så mange, redde for at noen i familien skulle bli smittet. I tillegg ser vi at 34,8 % var redde for at de skulle smitte andre.

Vi ser også at ungdommene hadde bekymringer for hvordan krisen ville påvirke både dem selv, familien og fremtiden. Selv om majoriteten sa de var lite bekymret, ser vi at nesten halvparten (46,1 %) var redde for å gå glipp av viktige ting på skolen. Nesten like mange (42,2 %) sa at de var bekymret for at den koronakrisen ville påvirke deres muligheter senere i livet, eller at de var bekymret for at familiens økonomi vil bli påvirket av krisen (43 %). Sammenlignet med ungdommene som ble spurt i Cope Youth-studien i juni 2020, hvor omkring en tredel av utvalget sa de hadde slik bekymringer, hadde ungdommene i dette utvalget betydelig mer bekymringer både for seg selv, andre og for fremtiden. Det er viktig å merke seg her, som ellers i denne

undersøkelsen, at situasjonen i juni 2020 var ganske annerledes enn i januar 2021, og at dette kan bidra til å forklare denne store forskjellen mellom gruppene.

Tabell 5. Ungdommenes bekymringer knyttet til pandemien

	Helt enig		Enig		Verken eller		Uenig		Helt uenig	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Jeg tenker at korona er veldig alvorlig	37	41,1	21	23,3	24	26,7	3	3,3	5	5,6
Jeg er redd for at jeg skal få korona	14	15,9	18	20,5	25	28,4	14	15,9	6	6,7
Jeg er redd for at noen i familien min skal få korona	44	48,9	22	24,4	15	16,7	3	3,3	6	6,7
Jeg er redd for å gå ut på grunn av smitten	5	5,6	7	7,8	30	33,3	18	20,0	30	33,3
Jeg er redd for å smitte andre	31	34,8	28	31,5	16	18,0	5	5,6	9	10,1
Jeg er redd for å gå glipp av viktige ting på skolen	25	28,1	16	18,0	22	24,7	7	7,9	19	21,3
Jeg er bekymret for familiens økonomi	22	24,4	16	17,8	25	27,8	10	11,1	17	18,9
Jeg er bekymret for mine muligheter senere i livet	30	33,3	9	10,0	32	35,6	9	10,0	10	11,1

3.4.2 Ensomhet

Vennerelasjoner og sosiale nettverk er viktige i ungdomstiden. Å flytte fra familien til institusjon hvor man kanskje ikke kjenner noen fra før, vil for mange føre til kort- eller langvarige brudd i relasjoner, og kan føre til ensomhet. Det å i tillegg oppleve en pandemi som innebærer stor grad av sosial distansering fra andre på ens egen alder, og mindre samvær med familien, var derfor tidlig ansett som en særlig risikofaktor for ungdom spesielt (Orben et al., 2020). Det ble raskt sett i sammenheng med psykisk uhelse og som negativt for ungdoms utvikling generelt (Orben et al., 2020).

I denne undersøkelsen sa hele 24 % av ungdommene at de i løpet av den siste uken hadde følt seg ensomme hele tiden. Videre sa omkring halvparten av ungdommene at de hadde følt seg ensomme av og til i denne perioden, mens kun knapt en av ti sa at de aldri hadde følt seg ensomme i denne perioden. Til sammenligning var det kun 5 % i ungdomsutvalget fra juni 2020 (Hafstad & Augusti, 2020) som hadde følt seg ensomme hele tiden i fjor vår. Sammenlignet med undersøkelsen ble gjennomført i ungdomsskolene i Norge i juni 2020, var det altså langt flere i dette utvalget som hadde følt seg ensomme. Jentene hadde opplevd å være betydelig mer ensomme enn guttene i denne perioden med en gjennomsnittlig skåre på henholdsvis 1,2 og 1,1, sammenlignet med 0,7 blant guttene ($p < .01$).

Tabell 6. Andelen ungdom som har følt seg ensomme siste to uker før datainnsamling

	Ofte		Av og til		Nesten aldri	
	N	%	N	%	N	%
Hvor ofte føler du at du ikke har noen å snakke med	20	22,2	40	44,4	30	33,3
Hvor ofte føler du deg utenfor	22	25,0	32	36,4	34	38,6
Hvor ofte føler du deg alene	39	43,8	22	24,7	28	31,5

3.4.3 Livskvalitet

Livskvalitet handler om hvor fornøyd en er med livet, og i hvilken grad en opplever at aktiviteter i hverdagen er meningsfulle og at en mestrer dem. Vi målte livskvalitet i denne undersøkelsen ved hjelp av ni spørsmål som er utviklet spesielt for å måle helse relatert livskvalitet (KISCREEN-10). Spørsmålene handler for eksempel om hvorvidt man har følt seg ensom, hatt det gøy med venner, følt seg frisk, og følt at man får det til på skolen. Skalaen inneholder opprinnelig ti spørsmål, men fordi ungdommene i dette utvalget ikke bodde hjemme hos familien sin, utelot vi spørsmål som handlet om hvorvidt de følte seg rettferdig behandlet hjemme i løpet av de siste to ukene.

Ungdommene i dette utvalget hadde en gjennomsnittlig livskvalitetsskåre på 34,7. Til sammenligning var skåren for ungdommene i UEVO-studien i 2019 på 49,3, altså betydelig høyere (Hafstad og Augusti, 2019). Guttene rapporterte noe høyere livskvalitet enn jentene (gjennomsnittsskåre på hhv. 38,1 og 32,4). De ungdommene som oppga å være ensomme under pandemien rapporterte også lavere livskvalitet enn ungdom som ikke opplevde så stor grad av ensomhet i denne tiden ($r=0,57$, $p>.01$).

3.5 Med egne ord – hva kan gjøre livet på institusjon bedre?

Avslutningsvis i spørreskjemaet, lot vi ungdommene svare med sine egne ord på spørsmålet om hva som kunne gjøre det bedre for dem å være på institusjon. Med dette ville vi gi dem mulighet til å komme med tanker eller forslag som ikke var dekket av noen av de andre spørsmålene vi stilte.

Totalt 63 av ungdommene svarte på dette spørsmålet, og vi gjorde en tematisk innholdsanalyse for å kategorisere svarene deres. Svarene varierte mye i hvor lange og utfyllende de var. Noen hadde kun svart med et ord, og noen hadde skrevet et langt avsnitt. Spørsmålet var ikke knyttet direkte til pandemien, og mange av forholdene som kom frem var derfor av en mer generell art. Analysene ga seks overordnede kategorier:

- 1) Mer frihet og selvstendighet
- 2) Bli tatt med å råd
- 3) Voksne som er mer til stede
- 4) Mer samvær med venner og familie
- 5) Mer penger eller ressurser
- 6) Resignasjon

Kategoriene fordelte seg relativt jevnt utover utvalget med omtrent like mange utsagn innenfor hver kategori. I tillegg var det ni ungdommer som svarte «vet ikke». Disse ble ikke tatt med i analysen.

Mer frihet og selvstendighet

Flere av ungdommene ytret et ønske om mer frihet og selvstendighet. Noen ønsket å kunne styre mer selv, og ikke være så avhengig av andre for å leve livet sitt på institusjonen. For eksempel sa denne jenta på 17 år: «Kanskje gjøre det litt mer selvstendig å bo her så man ikke treger hjelp til så mye.»

Andre ønsket mer alenetid, eller mindre strenge regler når det kom til utetid og muligheter til å velge selv hva man skal bruke fritiden sin på.

Bli tatt med på råd

Å bli tatt med på råd og ha mulighet til å påvirke hverdagen sin er et sentralt punkt i barnekonvensjonen. Flere i utvalget ønsket å bli tatt med på råd og få være med å bestemme mer over saker som angår dem selv. Flere var opptatt av at barn og unge selv bør få være med på å bestemme hvor det er best for dem å bo, og hvilken boform som passer dem best. Som en gutt sa

«...og lytt til barna for de kan faktisk tenke selv. Ikke ta barn eller ungdom som vil være hjemme og som faktisk kan evaluere hvordan dem har det. Og slutt å lyg.»

Han var altså opptatt av avgjørelser om bosted ikke bør tas over hodet på barnet det gjelder, og at voksne skal være ærlige i beslutningsprosessen. En annen gutt var opptatt av at ungdom kanskje selv vet best hvilken boform som passer dem best når de må flyttes ut av hjemmet, og at for noen passer enetiltak best.

«Å... få flere enetiltak i Norge. Og at ungdommene får velge åssen de vil bo. Og om de vil bo med andre eller ikke. Det er viktig å ta ungdommenes ord seriøst og ikke gå for lang tid med å ta eventuell beslutning om ønsket bo situasjon.»

Andre ønsket å være mer med når planer for deres fremtid skal legges. En gutt på 15 sa for eksempel: «Når ungdommen er klar for det, sette planer for fremtiden og jobbe med de», mens en jente på 14 ganske enkelt sa «få beskjed om for eksempel møter og så videre», noe vi tolket som et ønske om å være orientert og delta.

Andre igjen var opptatt av å bli sett og tatt alvorlig, også når dette ikke handlet om å bli behandlet som en voksen og ansvarlig.

«At de hører på meg når jeg sier at noe ikke fungerer for meg. De snakker hele tiden om å ansvarliggjøre meg, men når jeg sier at jeg ikke er klar for det så hører de ikke på meg. Jeg vil bruke min tid her på å være 'litt barn' fordi jeg ikke har fått være barn i min barndom, og nå som jeg endelig bor på et trygt sted hvis jeg trives, så vil jeg ta igjen barndommen min.»

Voksne som er mindre strenge og mer til stede

Flere mente at voksne som jobber på institusjonene kan gjøre situasjonene for ungdommene bedre ved å være mer til stede og å være mer fleksible med regler. Bemanning varierer nok en del fra institusjon til institusjon. Det kan hende både bemanningssituasjonen og koronaregler kan ha påvirket hvordan ungdommene opplevde det å bo på institusjon i denne perioden. Det kan likevel også hende at temaene disse ungdommene tok opp, er universelle og vil være viktige også under mer normale omstendigheter.

Noen ønsket seg at de voksne tok mer initiativ til aktiviteter, kunne ta ungdommene mer ut av huset for å finne på ting, og snakke mer med ungdommene om problemer ungdommene har. For eksempel sa en: «*Høyere bemanning, at de voksne tar oss med ut av huset oftere på aktiviteter, ting skal ta mindre tid, det vil si skjemaer, vedtak, flytteprosesser og generelt svar på ting*» mens en annen sa «*Mulighet for mer aktiviteter med voksen.*» En la også vekt på at det hadde vært bra om de voksne også tok seg tid til å snakke med ungdommene om ting som kunne være vanskelig: «*snakke med de ansatte om å ikke være så strenge. Og snakke mer med oss om problemene våre.*»

På den andre siden var det flere som ønsket at de voksne var mindre strenge om mer rettferdige når det gjelder håndheving av regler «*minske ned på regler, kunne se gjennom fingrene og tenke mer positivt på ting*», «*Voksne som kan oppføre seg profesjonelle både når det kommer til håndtering av koronatiltak og sosiale sammensetninger*». Noen mente også at de voksne misbruker makten de har og lager unødvendig drama, og at ting hadde blitt bedre dersom de voksne gjorde dette i mindre grad.

Mer samvær med venner og familie

Ikke uventet var det mange som snakket om sosiale relasjoner, og at de opplevde å få være for lite med andre utenfor institusjonen. Tidligere i rapporten så vi også at en stor andel av denne ungdomsgruppa følte seg ensomme, og det resultatet resonnerer godt med disse utsagnene.

Flere la vekt på at de hadde for liten mulighet til å møte venner og å ha venner på besøk på en ok måte der de bodde. Mens noen la større vekt på det å få muligheten til å møte venner: «*la oss være mer sosial*», eller «*la ungdommene få besøk av venner, la oss møte venner, og ikke gå imot rettighetene våre*»,

var det andre som var opptatt av at forholdene kunne legges bedre til rette for at ungdommene skulle kunne ha besøk der de bodde som formulert av denne jenta: «*Mer mulighet for besøk av venner på en komfortabel måte.*»

Noen ønsket seg også å få mulighet til å møte familien sin oftere «*Få møte foreldra mine og venner oftere og dra mere ut.*»

Mer penger eller ressurser

Ungdommene ble spurt om løsningsforslag på hva som kunne gjøre det bedre for dem å være på institusjon, og flere sa ikke uventet at penger eller goder ville være en slik faktor. Mens noen litt vagt nevnte mer penger eller at «*mer av det jeg ønsker meg*» ville være bra, var det flere som hadde konkrete forslag til ressurser eller tilpasninger som de mente ville kunne bedre deres situasjon. Dette kunne være lengre internett-tid, lengre utetid, bedre lydisolasjon mellom rommene, eller bedre mulighet til å trene. Som en gutt formulerte det: «*gi ut treningsabonnement til dem som vil trene på studioer.*» Ungdommene ønsker seg altså tilpasninger som gjør at de har flere aktivitetsmuligheter og mer privatliv på institusjonen.

Resignasjon

Til slutt var det en del kommentarer som ble tolket som resignasjon, eller en opplevelse at alt var feil, og som dermed ikke pekte på noen konkrete løsningsforslag. Snarere tvert imot, handlet disse svarene enten om at det meste ved livet på institusjonen var galt, eller at det å rømme eller legge ned institusjonen var beste løsning. For eksempel sa en jente «*Det er alt for mye detaljer til å skrive, så bare det sier bare en del*», mens en annen sa «*Ikke holde ungdommene der.*»

4 Diskusjon

Denne delrapporten beskriver hvordan et utvalg ungdom som har bodd på barnevernsinstitusjon i løpet av pandemien har opplevd tilværelsen på institusjon. Rapporten har særlig vektlagt å løfte frem beskrivelser av barn og unges opplevelser av denne tiden, og hvordan pandemien har påvirket vennskap og ensomhet, fritid, skole, helsehjelp, samvær og opplevelse av trygghet. Vi har gjennom resultatdelen drøftet resultatene i denne undersøkelsen opp mot tilgrensende undersøkelser, og vil i dette kapitlet kun løfte opp hovedfunn. Vi løfter her også frem aspekter ved undersøkelsen som kan ha hatt betydning for hvordan vi skal fortolke og forstå resultatene av undersøkelsen.

4.1 Hovedfunn

Trygghet og tillit på institusjon: I alt viser tallene at majoriteten av ungdommene som deltok i undersøkelsen opplevde å være trygge på institusjonen. Et mindretall rapporterte det motsatte, og oppga hyppigst de ansatte som årsak til sin opplevelse av utrygghet. Disse resultatene er svært sammenfallende med hva Statens helsetilsyn fant i sin rapport hvor tilsynsrapporter fra 2020 var gjennomgått.

Samarbeid og medvirkning: Ungdommene opplever godt samarbeid med de ansatte på institusjonen. De sier også at de i stor grad kjenner seg igjen i påstander om at de får bestemme over egen hverdag og hva som er viktig for dem. Det var litt større andel ungdom som ikke opplevde å få god nok informasjon om egne rettigheter fra barnevernet. Det samme gjaldt ungdommenes opplevelse av å få innsyn i rapporter som var skrevet om dem, og det å bli holdt orientert om hva som skal skje i livet deres i nær fremtid. Allikevel var det også her et flertall som opplevde at disse hensynene ble ivaretatt.

Mye ensomhet: Sammenlignet med undersøkelsen som ble gjennomført i ungdomsskolene i Norge i juni 2020 (Hafstad og Augusti, 2020), var det langt flere i dette utvalget som hadde følt seg ensomme. Flere sier de savner venner og sier at de kjeder seg mye på institusjonen. De som hadde følt seg ensomme, skåret også betydelig lavere på livskvalitet.

Frykt og bekymringer: Ungdommene var betydelig mer bekymret for andre enn for seg selv når det gjaldt pandemien innvirkning. Vi ser også at ungdommene hadde bekymringer for hvordan krisen ville påvirke både dem selv, familien og fremtiden. Nesten halvparten var redde for å gå glipp av viktige ting på skolen. Nesten like mange sa at de var bekymret for at koronakrisen ville påvirke deres muligheter senere i livet eller at de var bekymret for at familiens økonomi vil bli påvirket av krisen. Sammenlignet med undersøkelsen som ble gjennomført i ungdomsskolene i Norge i juni 2020, hadde ungdommene i dette utvalget betydelig mer bekymringer både for seg selv, andre og for fremtiden.

Endring i tidsbruk på dagligdags aktiviteter: Ungdommene rapporterte en markant økning i soving og skjermtid, og en nedgang i tid brukt på fysisk aktivitet, som trening. Flere opplevde å ha mindre tid til hyggelige opplevelser sammen med de man bor med, sammenliknet med før koronapandemien brøt ut. Det kan derfor se ut til at ungdommene fikk redusert omfanget av oppbyggelige aktiviteter i hverdagen i forbindelse med koronapandemien.

Redusert samvær med familie: De kan se ut til at pandemien hadde spesielt stor betydning for samvær med familien for ungdom på barnevernsinstitusjon. Nesten en av tre sa de hadde fått dårligere kontakt med familien under pandemien. Noen ungdommer opplevde å få sine samvær med foreldre, søsken eller andre omsorgspersoner utsatt eller avlyst, og flere sa de har følt seg ensomme.

Redusert kontakt med saksbehandler i barnevernet: En stor andel av ungdommene sa de hadde redusert kontakt med saksbehandler i barnevernstjenesten under pandemien. Hele 17,8 % av ungdommene sa de hadde hatt mye mindre kontakt enn året før. Under ti ungdommer rapporterte om mer kontakt enn før koronapandemien. Det ser også ut til at saksbehandlere i barnevernstjenesten fant alternative måter å møte ungdommene på når restriksjoner gjorde det vanskelig å følge opp kontakt med fysisk møte: 74,4 % av ungdommene hadde hatt kontakt med barnevernet på video eller chat under pandemien, mens 22,2 % sa at de ikke hadde hatt slik kontakt.

4.2 Styrker og begrensninger ved studien

Det har kommet mange rapporter om barn og unges helse og trivsel under pandemien, og noen undersøkelser har også fokusert på barnevernspopulasjonen. Dette er imidlertid en av svært få studier som har spurt ungdom på barnevernsinstitusjon direkte om deres opplevelser av trygghet, ensomhet og endringer i løpet av denne perioden. Det er utfordrende å komme i posisjon til å få snakke med disse ungdommene, av flere grunner. Og desto viktigere er det få å få høre fra dem. Selv om ungdom som bor på barnevernsinstitusjoner ikke er en ensartet gruppe, og det er mange ulike årsaker til at de mottar dette tilbudet i en lengre eller kortere periode av oppveksten sin, er dette likevel en gruppe som vi samlet sett kan si at det er et stort behov å få vite noe om i denne perioden

Denne undersøkelsen har noen betydelige begrensninger som er det viktig å være oppmerksom på når man tolker resultatene. En viktig begrensning er at vi av etiske og praktiske årsaker kun fikk til å inkludere ungdom fra 12 år og over. Dette gjør at vi ikke vet noe om hvordan denne situasjonen har vært for barn og unge under 12 på barnevernsinstitusjon under pandemien. Vi hadde altså ikke med noen barn under 12 år. Det fins så langt få undersøkelser av barn i de yngre aldergruppene og hvordan pandemien har påvirket dem.

Som i alle andre spørreundersøkelser må vi anta at det er slik at de ungdommene som har det aller vanskeligst, ikke har orket å delta i undersøkelsen. Dette gjør at deres stemmer ikke kommer frem, og kan muligens føre til at en del av svarene vi har fått undervurderer hvor vanskelig det kan ha vært for noen i denne perioden. Når det er sagt, er det likevel viktig å merke seg at når vi ser på de store linjene som kjønn, alder og botid på institusjon så er utvalget i denne undersøkelsen ikke så ulikt populasjonene av ungdom som til vanlig bor på barnevernsinstitusjon. Sammenliknet med tallene fra Frischsenterets rapport (Drange & Hernæs, 2020) om barn og ungdom på institusjon, er ungdommene i dette utvalget i gjennomsnitt et halvt år eldre enn populasjonsgjennomsnittet. Drange og Hernæs (2020) rapporterte at det var en liten overvekt av gutter som bodde på institusjon, mens vi i denne undersøkelsen hadde en lik kjønnsfordeling mellom gutter og jenter. I tillegg identifiserte vi et lite mindretall som ikke ønsket å kategorisere seg som gutt eller jente. Gjennomsnittlig botid på institusjon er ifølge Drange og Hernæs (2020) på rundt et år, dette stemmer med våre observasjoner, der omtrent halvparten hadde bodd på institusjonen litt mer enn ett år. Flertallet av ungdommene oppga minst seks måneders botid.

Ved å sammenlikne denne studiens utvalg med det vi vet om barne- og ungdomspopulasjonen som bor på barnevernsinstitusjon fra offentlige registre kan vi konkludere med at vårt utvalg skiller seg litt ut på parameterne kjønn og alder. Samtidig er ikke forskjellene veldig store, og kan skyldes tilfeldige variasjoner i alders- og kjønnsfordeling fra år til år. Siden vi hadde med en tredje kjønnskategori som ikke er en del av offentlig tilgjengelig statistikk, kan vi ikke utelukke at kjønnsfordelingen ville liknet mer på populasjonen dersom vi hadde bedt ungdommene oppgi kun gutt eller jente som kjønn. Vi ser også at det ungdommene i denne undersøkelsen svarte på spørsmål om trygghet og medvirkning var nesten identisk med som kom frem i Bufdirs brukerundersøkelsen fra 2016 hvor en betydelig større andel av barn og unge på institusjon deltok (Rambøll, 2016). Det tyder på at de som valgte å delta i vår undersøkelse er representative for det totale utvalget, selv om svarprosenten er lav. Med visse forbehold, kan vi derfor anta at svarene vi har fått her, kan si noe om ungdom på barnevernsinstitusjon generelt under koronapandemien.

5 Konklusjon

Denne undersøkelsen av 90 ungdommer som har bodd på barnevernsinstitusjon under koronapandemien, viser at de fleste har følt seg trygge og hatt tillit til de voksne på institusjonen. De opplever muligheter for medvirkning og å bli invitert med på samarbeid knyttet til sin egen livssituasjon. Samtidig førte koronapandemien med seg mindre grad av kontakt med familie og andre nærstående, redusert kontakt med barnevernstjenesten, opplevelser av ensomhet og frykt og bekymringer rundt pandemien som overgikk det ungdom som ikke bor på barnevernsinstitusjon har fortalt om i en annen undersøkelse. Ungdommene i denne studien har også opplevd at koronapandemien har medført mindre tid til oppbyggelige aktiviteter og sosialt samvær både med jevnaldrende og voksne på institusjonen.

Det er imidlertid viktig å ta med seg at vi i denne undersøkelsen nådde et lite utvalg av ungdommene på institusjon i Norge. Det er også sannsynlig at ungdommene som hadde det vanskeligst ikke ble med på undersøkelsen. Dette vil redusere treffsikkerheten når vi prøver å si noe om denne gruppen som helhet, og vi kan ha underestimert mulige negative konsekvenser pandemien kan ha hatt for ungdom på barnevernsinstitusjon.

Referanser

- Armfield, J. M., Gnanamanickam, E., Nguyen, H. T., Doidge, J. C., Brown, D. S., Preen, D. B., & Segal, L. (2020). School Absenteeism Associated With Child Protection System Involvement, Maltreatment Type, and Time in Out-of-Home Care. *Child Maltreatment*, 25(4), 433-445. <https://doi.org/10.1177/1077559520907682>
- Bakken, A., Pedersen, W., von Soest, T., & Sletten, M. A. (2020). Oslo-ungdom i koronatiden. En studie av ungdom under covid-19-pandemien. <https://fagarkivet.oslomet.no/handle/20.500.12199/4221>
- Bekkehus, M., Von Soest, T., & Fredriksen, E. (2020). Psykisk helse hos ungdom under covid-19: Ensomhet, venner og sosiale medier. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 57(7).
- Branquinho, C., Kelly, C., Arevalo, L. C., Santos, A., & Gaspar de Matos, M. (2020). "Hey, we also have something to say": A qualitative study of Portuguese adolescents' and young people's experiences under COVID-19. *Journal of Community Psychology*, 48(8), 2740-2752. <https://doi.org/10.1002/jcop.22453>
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *Lancet*, 395(10227), 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Brännström, L., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2020). Outcomes in Adulthood After Long-Term Foster Care: A Sibling Approach. *Child Maltreatment*, 25(4), 383-392. <https://doi.org/10.1177/1077559519898755>
- Bufdir. (2020a). *Besøk i barneverninstitusjoner under koronapandemien*. Retrieved from https://www.bufdir.no/aktuelt/temaside_koronavirus/profesjonelle/informasjonskriv/besok_i_barneverninstitusjoner_under_koronapandemien/
- Bufdir. (2020b). *Krav til politiattest for ansatte i barnevernet under Koronapandemien*. Retrieved from https://www.bufdir.no/aktuelt/temaside_koronavirus/profesjonelle/informasjonskriv/krav_til_politiattest_for_ansatte_i_barnevernet_under_koronapandemien/
- Bufdir. (2020c). *Nasjonale prioriteringer institusjonsbarnevern*. Retrieved from https://bufdir.no/aktuelt/temaside_koronavirus/profesjonelle/informasjonskriv/nasjonale_prioriteringer_institusjonsbarnevern/
- Bufdir. (2020d). *Retten til samvær og kontakt og de nye koronatiltakene*. Retrieved from https://www.bufdir.no/aktuelt/retten_til_samvar_og_kontakt_og_de_nye_koronatiltakene/
- Bufdir. (2020e). *Smittevern ved barnevernsinstitusjoner*. Retrieved from https://www.bufdir.no/aktuelt/temaside_koronavirus/profesjonelle/barnevernsinstitusjoner/smittevern_ved_barnevernsinstitusjoner/
- Bufdir. (2020f). *Sårbare barn skal få hjelp*. Retrieved from https://www.bufdir.no/aktuelt/temaside_koronavirus/aktuellsaker/sarbare_barn_skal_fa_hjelp/
- Bufdir. (2021). *Koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge*. https://bufdir.no/aktuelt/temaside_koronavirus/tjenestetilbudet_til_barn_og_unge_under_covid_19_pandemien/
- Buzzi, C., Tucci, M., Ciprandi, R., Brambilla, I., Caimmi, S., Ciprandi, G., & Marseglia, G. L. (2020). The psycho-social effects of COVID-19 on Italian adolescents' attitudes and behaviors. *Italian Journal of Pediatrics*, 46(1), 69-69. <https://doi.org/10.1186/s13052-020-00833-4>
- Drange, I., Falkum, E., & Wathne, C. T. (2020). *Arbeidsliv i en krevende tid. Medbestemmelse og medvirkning under koronapandemiens første fase*. <https://fagarkivet.oslomet.no/handle/20.500.12199/6454>
- Drange, N., & Hernæs, Ø. M. (2020). *Kvantitativ beskrivelse av institusjonspopulasjonen* (Frisch rapport). <https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/?pubid=1505>
- Ellis, W. E., Dumas, T. M., & Forbes, L. M. (2020). Physically isolated but socially connected: Psychological adjustment and stress among adolescents during the initial COVID-19 crisis. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 52(3), 177-187. <https://doi.org/10.1037/cbs0000215>
- Eriksen, I. M., & Davan, L. B. (2020). *Tap og tillit: Ungdoms livstilfredshet og samfunnsdeltagelse under pandemien*. <http://hdl.handle.net/20.500.12199/6413>
- Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år*. <https://www.nkvts.no/rapport/ungdoms-erfaringer-med-vold-og-overgrep-i-oppveksten-en-nasjonalundersokelse-av-ungdom-i-alderen-12-til-16-ar/>
- Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2020). *Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020: Delrapport 1 av 3*. <https://www.nkvts.no/rapport/barn-ungdom-og-koronakrisen-en-landsomfattende-undersokelse-av-vold-overgrep-og-psykisk-helse-blant-ungdom-i-norge-varen-2020-delrapport-1-av-3/>
- Hafstad, G. S., Sætren, S. S., Wentzel-Larsen, T., & Augusti, E.-M. (2021). Adolescents' symptoms of anxiety and depression before and during the Covid-19 outbreak; A prospective population-based study of teenagers in Norway. *The Lancet Regional Health – Europe*, 5. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.lanpe.2021.100093>
- Helsetilsynet. (2021). *Barn og unge på barneverninstitusjon under koronapandemien - gjennomgang av 254 tilsynsrapporter*. https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2021/helsetilsynetrapport_3_2021.pdf
- Katz, C. C., Courtney, M. E., & Novotny, E. (2017). Pre-foster Care Maltreatment Class as a Predictor of Maltreatment in Foster Care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 34(1), 35-49. <https://doi.org/10.1007/s10560-016-0476-y>
- Katz, L. Y., Au, W., Singal, D., Brownell, M., Roos, N., Martens, P. J., Chateau, D., Enns, M. W., Kozyrskyj, A. L., & Sareen, J. (2011). Suicide and suicide attempts in children and adolescents in the child welfare system. *Canadian Medical Association Journal*, 183(17), 1977-1981. <https://doi.org/10.1503/cmaj.110749>

- Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A.-M., & Wichstrøm, L. (2015). Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner. Resultater fra forskningsprosjektet. <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002834>
- Lehmann, S., Skogen, J. C., Haug, E., Mæland, S., Fadnes, L. T., Sandal, G. M., Hysing, M., & Bjørknes, R. (2021). Perceived consequences and worries among youth in Norway during the COVID-19 pandemic lockdown. *Scandinavian Journal of Public Health*, 1403494821993714.
- Li, S., Beames, J., Newby, J., Maston, K., Christensen, H., & Werner-Seidler, A. (2020). The impact of COVID-19 on the lives and mental health of Australian adolescents. *medRxiv*, 2020.2009.2007.20190124. <https://doi.org/10.1101/2020.09.07.20190124>
- Lindell-Postigo, D., Zurita-Ortega, F., Ortiz-Franco, M., & Gonzalez-Valero, G. (2020). Cross-sectional study of self-concept and gender in relation to physical activity and marital arts in Spanish adolescents during the COVID-19 lockdown. *Education Sciences*, 10(8). <https://doi.org/10.3390/educsci10080210>
- Lorch, M., & Fuchs, D. (2020). COVID-19: Effects of the Shutdown on Children and Families in Child and Youth Care Services in Germany. *Child & Youth Services*, 41(3), 290-292. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2020.1835166>
- McElroy, E., Patalay, P., Moltrecht, B., Shevlin, M., Shum, A., Creswell, C., & Waite, P. (2020). Demographic and health factors associated with pandemic anxiety in the context of COVID-19. *British journal of health psychology*, 25(4), 934-944.
- Medrano, M., Cadenas-Sanchez, C., Oses, M., Arenaza, L., Amasene, M., & Labayen, I. (2020). Changes in lifestyle behaviours during the COVID-19 confinement in Spanish children: A longitudinal analysis from the MUGI project. *Pediatric Obesity*, e12731. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/ijpo.12731>
- Orben, A., Tomova, L., & Blakemore, S.-J. (2020). The effects of social deprivation on adolescent development and mental health. *Lancet Child & Adolescent Health*, 4(8), 634-640. <https://doi.org/10.17863/CAM.54276>
- Qvortrup L, Q. A., Wistoft K, Christensen J, & Lomholt R. (2020). Nødundervisning under coronakrisen. Et elev- og forældreperspektiv. https://ncs.au.dk/fileadmin/NCs/Projekter/Noeundervisning_under_corona-krisen/Corona-rapport_-_generel_rapport_NCS_version.pdf
- Raman, S., Harries, M., Nathawad, R., Kyeremateng, R., Seth, R., & Lonnie, B. (2020). Where do we go from here? A child rights-based response to COVID-19. *BMJ Paediatrics Open*, 4(1), e000714. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2020-000714>
- Rambøll. (2016). *Brukerundersøkelsen 2016*. Oslo: Rambøll Management. Rapport til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/Brukerundersøkelsen_2016_Ramboll.pdf.
- Rambøll Management. (2020). *Coronakrisen set fra et ungeperspektiv*. https://www.egmontfondens.dk/sites/default/files/2020-08/Ramb%C3%B8ll%20-%20Coronakrisen%20set%20fra%20et%20ungeperspektiv_0.pdf
- Regjeringen. (2021). *Langsiktig strategi og plan for håndteringen av covid-19-pandemien og justering av tiltak: Vedtatt av Regjeringen 7. mai 2020, oppdatert 14. desember 2020, 6. mai 2021*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/langsiktig-strategi-for-handteringen-av-covid-19-pandemien/id2848194/>
- Reime, M. A. (2017). Mellom uansvarlig og kompetent - Forståelser av barnet og rettighetspraksiser blant ansatte i barneverninstitusjoner. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 94(1), 22-39. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-03>
- Russell, D. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, 66, 20-40.
- Rød, S. (2020). Barnevern i koronaens tid. Ansatte utveksler råd på sosiale medier. *Fontene*. <https://fontene.no/nyheter/barnevern-i-koronaens-tid-ansatte-utveksler-rad-pa-sosiale-medier-6.47.687144.88161f2919>
- Sivilombudsmannen. (2020). *Sivilombudsmannens bekymring for frihetsberøvede*. Retrieved from <https://www.sivilombudsmannen.no/uncategorized-nb/sivilombudsmannens-bekymring-for-frihetsberovede/>
- Skogstrøm, L. (2020, 23. mars). Fylkesnemndene behandler akutt plasseringer av barn fortløpende. Men saker om omsorgsovertagelser utsettes. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/i/dO28qj/fylkesnemndene-behandler-akutt-plasseringer-av-barn-fortloepende-men-sa>
- Skrove, G., Lichtwarck, W., Moufack, M. F., Røkkum, N. H. A., Ulfseth, L. A., & Kojan, B. H. (2021). *Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge* (Rapportserie for sosialt arbeid). https://www.ntnu.no/documents/1272526675/1281525946/NTNU_Covid_rapport_Korr2.pdf/78e1de91-41b2-8043-9561-aa4fd2b2f8c0?t=1617781896470
- Storøy, S., Bjella, M., & Ødegaard, K. S. (2016). *Brukerundersøkelsen 2016*. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Brukerundersøkelsen_2016_Ramboll.pdf
- Tordön, R., Sydsjö, G., Bladh, M., Svanström, J., & Svedin, C. G. (2021). Experienced support from family, school and friends among students in out-of-home care in a school-based community survey. *Child & Family Social Work*, 26(1), 191-202. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/cfs.12808>
- Vinnerljung, B., Hjern, A., & Lindblad, F. (2006). Suicide attempts and severe psychiatric morbidity among former child welfare clients – a national cohort study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(7), 723-733. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2005.01530.x>
- Von Soest, T., Bakken, A., Pedersen, W., & Sletten, M. A. (2020). *Livstilfredshet blant ungdom før og under covid-19-pandemien*. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.20.0437>
- Waselewski, E. A., Waselewski, M. E., & Chang, T. (2020). Needs and Coping Behaviors of Youth in the U.S. During COVID-19. *Journal of Adolescent Health*, 67(5), 649-652. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.07.043>

Dette er den andre av tre delrapporter fra et forskningsprogram som har til hensikt å fremskaffe kunnskap om de psykososiale konsekvensene covid-19 og smittevernstiltakene for barn og unge i Norge. Rapporten presenterer funnene fra en undersøkelse blant 90 ungdommer mellom 13 og 18 år som bodde på barnevernsinstitusjon vinteren 2020–21.

Et hovedfunn er at pandemien hadde spesielt stor betydning for samvær med familien for ungdom på barnevernsinstitusjon. Nesten en av tre sa de hadde fått dårligere kontakt med familien under pandemien. Noen ungdommer opplevde å få sine samvær med foreldre, søsken eller andre omsorgspersoner utsatt eller avlyst, og flere sa de har følt seg ensomme.

En stor andel av ungdommene sa de hadde redusert kontakt med saksbehandler i barnevernstjenesten under pandemien. Hele 17,8 % av ungdommene sa de hadde hatt mye mindre kontakt enn året før. Under ti ungdommer rapporterte om mer kontakt enn før koronapandemien.

Ungdommene var bekymret for hvordan krisen ville påvirke både dem selv, familien og fremtiden. Nesten halvparten var redde for å gå glipp av viktige ting på skolen. Nesten like mange sa at de var bekymret for at koronakrisen ville påvirke deres muligheter senere i livet, eller at de var bekymret for at familiens økonomi vil bli negativt påvirket av krisen.

Sammenliknet med svar fra ungdom som ikke bor på barnevernsinstitusjon, er det også langt flere i dette utvalget som hadde følt seg ensomme i perioden før de svarte på undersøkelsen. Flere sier de savner venner og at de kjeder seg mye på institusjonen. De som hadde følt seg ensomme, rapporterte også betydelig lavere livskvalitet.

Tross dette, sa flesteparten av ungdommene i undersøkelsen at de opplevde å være trygge på institusjonen. Et mindretall rapporterte det motsatte, og oppga hyppigst de ansatte som årsak til sin opplevelse av utrygghet. Ungdommene opplevde godt samarbeid med de ansatte på institusjonen, og opplevde også i stor grad å få bestemme over egen hverdag og hva som er viktig for dem.

Denne undersøkelsen nådde et lite utvalg av ungdommene på institusjon i Norge. Det er også sannsynlig at ungdommene som hadde det vanskeligst ikke ble med på undersøkelsen. Dette vil redusere treffsikkerheten når vi prøver å si noe om denne gruppen som helhet, og vi kan ha underestimert mulige negative konsekvenser pandemien kan ha hatt for ungdom på barnevernsinstitusjon.

Studien er finansiert av Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Den er gjennomført som en digital spørreskjemaundersøkelse. Deltakerne ble rekruttert på barnevernsinstitusjonen hvor de bodde, og undersøkelsen er gjennomført på samme sted.

Rapporter kan lastes ned
fra www.nkvts.no

ISSN: 0809-9103

ISBN: 978-82-8122-160-4 (PDF)

Rapport nr. 1 2021

NKVTS.NO